

Київський національний торговельно-економічний університет

Кафедра світової економіки

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

**«Стратегічне партнерство України у торговельно-економічній сфері зі
Світовою організацією торгівлі»**

*(на матеріалах Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського
господарства України)*

Студента 2 курсу, 1мз групи,
спеціальності 051 «Економіка»
спеціалізації «Міжнародна
економіка»

Щепанського Єгора
Геннадійовича

підпис

Науковий керівник
доктор економічних наук,
професор

Корж Марина
Володимирівна

підпис

Гарант освітньої
програми
кандидат економічних наук,
професор

Кудирко Людмила
Петрівна

підпис

Київ 2020

АНОТАЦІЯ

Щепанський Є. Г. Стратегічне партнерство України у торговельно-економічній сфері зі Світовою організацією торгівлі. На матеріалах Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України. Випускна кваліфікаційна робота на здобуття наукового ступеня магістра за фахом 051. Спеціалізація “Міжнародна економіка”. КНТЕУ. Київ, 2020.

Випускна кваліфікаційна робота присвячена дослідженню стратегічного партнерства між Україною та Світовою організацією торгівлі та на цій основі розробці концептуальних основ стратегії використання максимальних переваг від членства в СОТ, покращення інституційного ефекту та розвитку подальших відносин. Аналізуються умови приєднання України до СОТ, існуючий рівень партнерства, наслідки та перспективи членства у СОТ. Також здійснено аналіз впливу факторів зовнішнього середовища на розвиток стратегічного партнерства між Україною та СОТ. На основі проведеного дослідження існуючих відносин між Україною та СОТ було створено стратегію розвитку партнерства України у торговельно-економічній сфері із СОТ. Під час розробки стратегії було визначено подальші цілі розвитку відносин між Україною та СОТ, запропоновано низку заходів для реалізації цих цілей та надано оцінку можливих результатів від їхнього використання.

Ключові слова: Світова організація торгівлі, стратегічне партнерство, міжнародні економічні відносини, міжнародна торговельна система, глобалізація, багатосторонні торговельні переговори, лібералізація торгівлі.

SUMMARY

Shchepanskyi Y. Strategic partnership of Ukraine in the trade and economic sphere with the World Trade Organization. On the materials of the Ministry of Economic Development, Trade and Agriculture of Ukraine. Graduated qualification work for the degree of Master in the specialty 051. Specialization "International Economics". KNTEU. Kyiv, 2020.

The final qualification work is devoted to the study of the strategic partnership between Ukraine and the World Trade Organization and on this basis the development of conceptual frameworks for the strategy of using the maximum benefits of WTO membership, improving the institutional effect and development. The conditions of Ukraine's accession to the WTO, the current level of partnership, the consequences and prospects of WTO membership are analyzed. The analysis of the influence of environmental factors on the development of the strategic partnership between Ukraine and the WTO was also carried out. Based on the study of the existing relations between Ukraine and the WTO, a strategy for the development of Ukraine's partnership in the trade and economic sphere with the WTO was created. During the development of the strategy, further goals for the development of relations between Ukraine and the WTO were identified, a number of measures were proposed to achieve these goals and an assessment of the possible results of their use was provided.

Key words: World Trade Organization, strategic partnership, international economic relations, international trade system, globalization, multilateral trade negotiations, trade liberalization.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ СПІВРОБІТНИЦТВА У ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІЙ СФЕРІ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА СОТ.....	7
1.1 Загальна характеристика діяльності СОТ як суб'єкта міжнародних відносин	7
1.2 Історія співробітництва України та СОТ.....	14
Висновки до розділу 1	21
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ РОЗВИТКУ СТРАТЕГІЧНОГО ПАРТНЕРСТВА МІЖ УКРАЇНОЮ ТА СОТ.....	22
2.1 Оцінка факторів впливу зовнішнього середовища на розвиток стратегічного партнерства у торговельно-економічній сфері між Україною та СОТ	22
2.2 Результати та наслідки членства України у СОТ	28
Висновки до розділу 2	42
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ СТРАТЕГІЧНОГО ПАРТНЕРСТВА МІЖ УКРАЇНОЮ ТА СОТ У ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІЙ СФЕРІ.....	44
3.1 Розробка стратегії розвитку партнерства України у торговельно-економічній сфері із СОТ	44
3.2 Розробка заходів спрямованих на досягнення цілей стратегії та прогнозна оцінка їх наслідків.....	47
Висновки до розділу 3	58
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ.....	60
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	64
ДОДАТКИ.....	70

ВСТУП

Актуальність теми. Зростаюча економічна взаємозалежність держав внаслідок швидкого розширення взаємних потоків товарів і капіталів, що росте обміну послугами і технологіями перетворила світову економіку в більш-менш цілісну економічну систему, сполучною ланкою в якій стала міжнародна торгівля товарами і послугами і рух капіталу.

Для України, значну частку ВВП якої складає зовнішня торгівля, питання відкритості торгівлі, її правового регулювання, пошуку нових ринків збуту та торговельних партнерів, а також забезпечення своєчасною та достовірною інформацією про стан торгівлі у світі, з метою подальшого прогнозування є найбільш важливими.

Ключову роль у цьому відіграє Світова організація торгівлі (СОТ), що станом на 2019 р. об'єднувала 164 країни світу, на які припадає близько 97 % світової торгівлі товарами і послугами.

Для України, яка є членом цієї організації із 2008 року важливу роль відіграють різні аспекти діяльності цієї організації, визначення позитивних та негативних наслідків від членства у СОТ, бачення подальших перспектив розвитку та розробка плану подальшого співробітництва

Таким чином, актуальність теми випускної кваліфікаційної роботи визначається необхідністю дослідження існуючого рівня партнерства між Україною та СОТ, визначенні факторів впливу та розробки рекомендацій щодо подальшого розвитку партнерства.

Аналіз рівня розробленості теми. У сучасній науковій літературі питанням партнерства України та СОТ присвячені здебільшого праці, які стосуються питанням вступу України до СОТ та результатам перших років членства. Так, це питання вивчали А. Сухоруков, А. Філіпенко, С. Осика, В. Пятницький, О. Оніщук та ін. До більш сучасних праць, які відносяться до дослідження відносин між Україною та СОТ можна віднести дослідження, що проводили І.В. Клименко, О.А. Федірко, І.В. Ус, І.В. Троненко, К.М. Ляпіна та ін.

Але вони, здебільшого, несуть аналітичний характер та не містять практичних рекомендацій що до покращення ефекту від членства. Отже, існує необхідність проведення досліджень, які б мали за мету розробку рекомендацій, щодо подальшого членства України у СОТ.

Метою є розробка концептуальних основ стратегії використання максимальних переваг від членства в СОТ, покращення інституційного ефекту та розвитку подальших відносин.

Об'єктом дослідження є процеси приєднання та прояву співпраці України зі Світовою організацією торгівлі.

Предметом дослідження є умови приєднання України до СОТ, існуючий рівень партнерства, наслідки та перспективи членства у СОТ.

Методи дослідження. У процесі дослідження застосовувалися такі методи дослідження: діалектичний метод наукового пізнання; історико-логічний метод; порівняльний метод; метод PEST-аналізу; метод експертної оцінки; метод системного аналізу.

Завдання дослідження:

- Розробка загальної характеристики діяльності СОТ як суб'єкта міжнародних відносин
- Дослідження історії співробітництва між Україною та СОТ
- Оцінка факторів впливу зовнішнього середовища на розвиток стратегічного партнерства у торговельно-економічній сфері між Україною та СОТ
- Визначення результатів та наслідків членства України у СОТ
- Розробка концептуальних основ стратегії партнерства України із СОТ
- Визначення основних заходів для забезпечення виконання завдань стратегії та можливі наслідки

Апробацію роботи здійснено в науковій статті Щепанський Єгор Геннадійович. Стратегічне партнерство України у торговельно-економічній сфері зі Світовою організацією торгівлі / Щепанський Єгор Геннадійович //

Світова економіка/World Economy: зб. наук. ст. студ. ден. та заоч. форм навчання./ відп. ред. Г.В, Дугінець. – Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2020. – Ч.2. – 188 с., с. 181-188.

Структура та обсяг випускної кваліфікаційної роботи: основний текст роботи викладений на 69 сторінках, робота містить 3 розділи, 2 формули, 5 таблиць, 14 рисунків, 3 додатки. Список використаних джерел складається з 46 пунктів.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ СПІВРОБІТНИЦТВА У ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІЙ СФЕРІ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА СОТ

1.1 Загальна характеристика діяльності СОТ як суб'єкта міжнародних відносин

Розглядаючи питання стратегічного партнерства між Україною та Світовою організацією торгівлі слід зупинитись на визначенні поняття «стратегічне партнерство».

Попри досить часте вживання цього терміну, він досі немає однозначного визначення, а його змістовна наповненість залежить від ступеню спільності розуміння цього поняття сторонами-партнерами.

У вітчизняних наукових колах проводились дослідження сутності та визначення поняття «стратегічне партнерство», але на жаль на даний момент не має єдиного підходу до визначення, обґрунтування та змістовного наповнення.

Так, на думку І.І. Жовкви, стратегічне партнерство - це особливий інструмент зовнішньої політики держави, використовуючи який вона узгоджує свої дії на міжнародній арені з іншими країнами. Взаємодія у використанні цього інструмента та збіг стратегічних національних інтересів двох чи більше держав у декількох сферах призводять до виникнення між ними особливого виду міждержавного співробітництва, яке також може бути охарактеризоване як стратегічне партнерство [13].

Б. Парахонський та Г. Яворська розглядали стратегічне партнерство, як систему взаємодії двох або кількох держав, яка ґрунтується на визнанні спільних цінностей та/або бачення, високому рівні співробітництва у визначених сферах, обопільній зовнішньополітичній підтримці, зокрема, в рамках міжнародних організацій, узгодженні позицій у кризових ситуаціях та при вирішенні міжнародних конфліктів [23].

В. М. Шамраєва, в свою чергу, визначає стратегічне партнерство, як особливий інструмент зовнішньої політики держави, за допомогою якого вона узгоджує свої дії на міжнародній арені з іншими державами, причому збіг

способів та методів використання цього інструмента, так само, як і стратегічних національних інтересів різних держав у декількох сферах, призводить до виникнення між ними особливого виду міждержавного співробітництва [38].

Вивчаючи різні підходи до визначення стратегічного партнерства, можна виділити спільні ознаки, що визначають поняття. Це наявність міждержавних відносин, наявність стратегічних національних цілей та інтересів у держав-учасників відносин, їх спільність в усіх учасників та високий рівень міждержавного співробітництва для задоволення цих цілей та інтересів.

Отже, стратегічне партнерство можна визначити, як вид міждержавних відносин, які виникають в наслідок наявності спільних національних стратегічних цілей та інтересів у держав-учасників та які вони задовольняють шляхом міждержавного співробітництва.

Світова організація торгівлі (СОТ) – це міжнародна організація, метою якої є розробка системи правових норм міжнародної торгівлі та контроль за їх дотриманням. Мета – допомогти виробникам товарів і послуг, експортерам та імпортерам вести свій бізнес [43]. Головними цілями Організації є забезпечення тривалого і стабільного функціонування системи міжнародних торговельних зав'язків, лібералізація міжнародної торгівлі, поступове скасування митних і торговельних обмежень, забезпечення прозорості торговельних процедур [25].

Із посиланням на вищезазначене, можна зробити висновок, що за своєю сутністю СОТ є формою міждержавних відносин, *стратегічним партнерством у торговельно-економічній сфері*. А, враховуючи загальнообов'язковий характер угод для всіх членів, єдність цілей та намірів учасників, можна назвати відносини між державами-учасниками всередині організації стратегічним партнерством із власне СОТ, оскільки у такому випадку вона виступає відокремленим суб'єктом міжнародних відносин.

У період депресії 1930-х років США проводили політику високих тарифів (Закон Холі - Смута 1930), в надії збільшити виробництво і зайнятість в країні. Корделл Халл, державний секретар в адміністрації президента Франкліна Делано Рузвельта, визнав, що високі тарифи швидше перешкоджали, ніж допомагали

пожвавленню економіки. Його зусилля призвели до прийняття Закону про торговельні угоди 1934 який надав президенту право укладати двосторонні угоди про зниження тарифів. До кінця Другої світової війни стало очевидно, що двосторонні угоди мають серйозні недоліки. Імпортні квоти використовувалися в якості загрози проти використання квот іншими країнами, а від зниження тарифів відмовлялися з побоювання, що треті країни можуть витягти з них вигоду. Був потрібен багатосторонній підхід, і США взяли на себе ініціативу по формуванню ГАТТ [14, с. 123].

В результаті переговорів про тарифи імпорتنі мита і тарифні пільги могли бути збережені або усунуті. Графіки зниження тарифів включали понад 60 000 товарів, охоплюючи більшу частину світової торгівлі. Умови ГАТТ поширювали на всі країни-учасниці режим найбільшого сприяння в області тарифів, митних зборів і податкових зборів. Періодичні зустрічі в рамках ГАТТ сприяли зростанню міжнародної торгівлі. (Дод. А)

За першою зустріччю в Женеві (1947-1948) пішли переговори в Аннесі (Франція) в 1949; Торкі (Англія) в 1951; Женеві в 1956, 1960-1962 і 1964-1967. Шоста зустріч (1964-1967), відома як раунд Кеннеді, привела до угоди близько 50 країн-учасниць про зниження тарифів в середньому на одну третину. Сьома зустріч, що проходила в Токіо з 1973 по 1979, привела до аналогічної угоди 99 країн. Восьма і заключна зустріч, відома як Уругвайський раунд, проходила з 1988 по 1993 та привела до глобального зниження тарифів до 40%, різкого скорочення державних торговельних субсидій і лібералізації торгівлі послугами. Разом з тим Уругвайський раунд поклав кінець ГАТТ і створив СОТ, наділену більш широкими повноваженнями для здійснення регулюючих функцій.

СОТ була заснована для здійснення контролю за втіленням в життя найбільшого в історії угоди про вільну торгівлю, що передбачає зниження тарифів на 40% протягом 1995-2005. Було досягнуто домовленостей про зниження державної підтримки цін, вільну торгівлю послугами, припинення "добровільних" експортних обмежень, глобальній системі захисту патентів,

торгових марок та авторських прав [7]. Структура і повноваження СОТ суттєво відрізняються від структури і повноважень ГАТТ (табл. 1.2).

Таблиця 1.2

Головні відмінності між ГАТТ та СОТ

ГАТТ	СОТ
Багатостороння угода	Постійно діюча організація із розгалуженою системою органів
Тимчасові угоди	Прийняті постійні зобов'язання
Регулювала лише торгівлю товарами	Регулює ще торгівлю послугами, торгівлю, що пов'язана з правами інтелектуальної власності, деякі питання інвестиційної діяльності
Процедура вирішення спорів є вкрай формалізованою	Процедура вирішення спорів проходить за узгодженою процедурою, рішення є обов'язковим

Джерело: складено автором на основі [35].

На відміну від її попередника, СОТ може приймати обов'язкові рішення при арбітражі торгових суперечок і накладати торгові санкції на членів, які порушують її положення. СОТ також несе відповідальність за зниження торгових бар'єрів для телекомунікацій, в банківській і страховій справі, туризмі, на морському транспорті. Крім того, СОТ уповноважена виступати за таких спірних питань, як трудові угоди і охорона навколишнього середовища, які широко використовуються опонентами угод про вільну торгівлю.

Восени 2001 року в столиці Катару було розпочато Дохійський раунд переговорів СОТ про подальшу лібералізацію світової торгівлі. Серед включених в нього питань - лібералізація світової торгівлі аграрною продукцією, в тому числі зниження тарифів і скасування субсидій, фінансові послуги і захист інтелектуальної власності.

Угода про заснування СОТ включає три головних правових документа:

- Угоди, створюють нову редакцію ГАТТ як частина СОТ (ГАТТ1994) і інтегрують в це нове ГАТТ ряд домовленостей і угод;
- Генеральна угода з торгівлі послугами (ГАТС), яке є другою складовою частиною СОТ;

• Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності - третя складова частина СОТ.

Станом на 2020 рік СОТ є найбільшою міжнародною організацією, що регулює міжнародну торгівлю. Вона охоплює близько 95% світової торгівлі та налічує 164 країни члени та 25 країн у статусі спостерігача, що знаходяться на різних стадіях приєднання [40]. Структуру СОТ можна побачити на рис. 1.1.

Організаційна структура Світової організації торгівлі

Рис. 1.1: Організаційна структура СОТ.

Джерело: розроблено автором на основі [14, с. 131]

Стратегічні рішення на вищому рівні в СОТ приймає Конференція міністрів. У її підпорядкуванні знаходиться Генеральна рада, який відповідає за виконання поточної роботи. У веденні Генеральної ради знаходяться два спеціальних органу - з аналізу торгової політики і з дозволу суперечок. Крім того, Генеральній раді підзвітні спеціальні комітети: з торгівлі та розвитку; з обмежень, пов'язаних з торговельним балансом; по бюджету, фінансування та управління. Генеральна рада СОТ діє як орган вирішення спорів для врегулювання конфліктів, що виникають у зв'язку з виконанням базових угод. Він володіє винятковими повноваженнями створювати групи експертів для розгляду конкретних суперечок, стверджувати доповіді, які подаються такими групами, а також апеляційним органом, стежити за виконанням рішень і рекомендацій і санкціонувати застосування заходів у відповідь у разі невиконання рекомендацій.

Рада з торгівлі товарами, в свою чергу, керує діяльністю спеціалізованих комітетів, які здійснюють контроль за дотриманням 18 принципів СОТ і виконанням угод ГАТТ-1994 року в сфері торгівлі товарами. Рада з торгівлі послугами здійснює контроль за виконанням угод ГАТС. Рада з торговельних аспектів прав інтелектуальної власності, крім здійснення контролю за виконанням угод ТРІПС, також займається проблемами, пов'язаних з міжнародною торгівлею підробленими товарами.

Секретаріат СОТ базується в Женеві, його очолює Генеральний Директор СОТ. Роберто Азеведо пішов з посади генерального директора СОТ 31 серпня 2020 року, за рік до закінчення терміну його мандата. Після цього оголошення в травні 2020 року, процес відбору на призначення нового генерального директора був запущений головою Генеральної ради Девідом Уокером з Нової Зеландії [46]. Основні обов'язки Секретаріату - забезпечити технічну підтримку різним радам і комітетам СОТ, а також Міністерської конференції, надання технічної допомоги країнам, що розвиваються, проводити аналіз світової торгівлі і роз'яснювати положення СОТ громадськості і ЗМІ.

У СОТ практикується прийняття рішень на основі консенсусу. при його відсутності рішення приймається більшістю голосів, якщо іншого не передбачено. Тлумачення положень угод щодо товарів, послуг, інтелектуальної власності, звільнення від прийнятих зобов'язань приймаються $\frac{3}{4}$ голосів. Поправки, що не торкаються прав і зобов'язань учасників, а також прийняття нових членів вимагає $\frac{2}{3}$ голосів.

Щоб оцінити, те, наскільки СОТ виконує завдання із зменшення тарифних ставок у світі для лібералізації зовнішньої торгівлі, можна оглянути рівень середньозваженої тарифної ставки за усіма товарами у світі з моменту утворення СОТ у 1995 році (рис. 1.2).

Можна побачити, що майже за 20 років існування СОТ відбулося істотне зниження тарифної ставки у світі майже у рази. Це можна вважати істотним доказом того що СОТ відіграє значну роль у лібералізації світової торгівлі.

Рис 1.2. Середньозважена тарифна ставка у світі, %, 1995-2019 рр.

Джерело: розроблено автором на основі [44]

Результатом незадоволеності учасників міжнародної торгівлі масштабами і темпами багатосторонньої лібералізації став сплеск інтересу до укладення двосторонніх, регіональних, а потім і трансконтинентальних торговельних угод. Останніми роками кількість РТУ стала зростати лавиноподібно, не припиняючись. Пов'язано це, у тому числі, з надзвичайною гостротою протиріч між учасниками міжнародної торгівлі та втратою впевненості в можливостях

COT у їх вирішенні. У цілому за час існування багатосторонньої торговельної системи в секретаріат ГАТТ/COT надійшло 546 нотифікацій щодо укладення РТУ (рис.1.3)(дані на початок 2019 р.). У цих угодах беруть участь всі члени COT, за винятком Монголії, кожен член COT входить до числа учасників приблизно 13-ти угод.

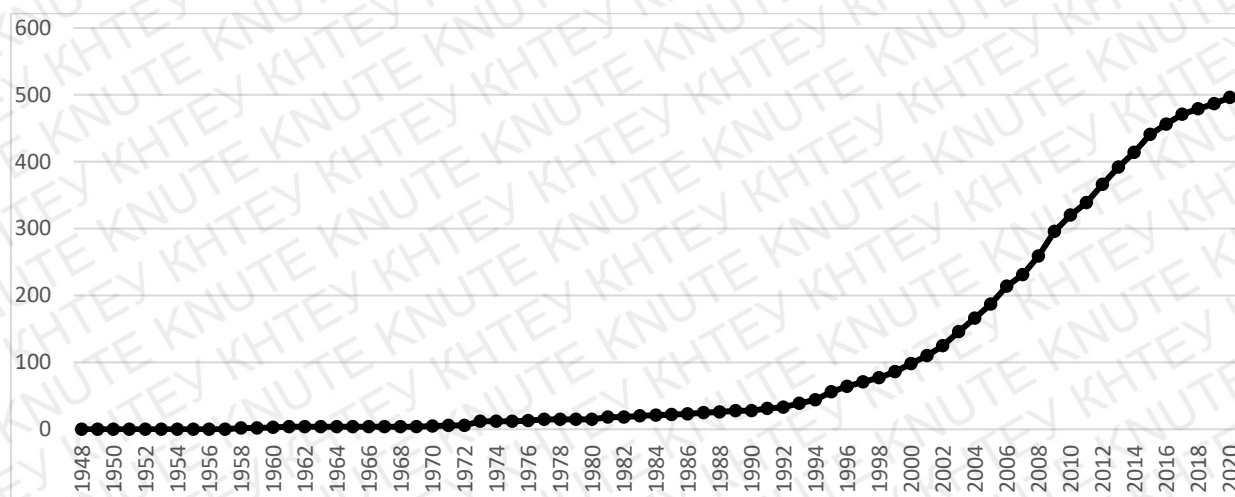

Рис 1.3. Загальна кількість діючих РТУ у 1948-2020 р.

Джерело: розроблено автором на основі [41]

Ми можемо відмітити, що кількість РТУ почала різко зростати якраз з моменту проведення Уругвайського раунду та створення COT у 1995 р. Це може бути свідченням того, що значно прискорились процеси глобалізації та міжнародної економічної інтеграції.

1.2 Історія співробітництва України та COT

За радянських часів Україна була членом Ради економічної взаємодопомоги - аналогу ГАТТ для країн Варшавського договору. СРСР не був запрошений до участі в утворенні ГАТТ, так як відмовився бути учасником МВФ і МБРР. Радянський уряд побоювався того, що великий вплив, який мали США в цих організаціях, і початок протистояння між ідеологічними блоками не дозволять в належній мірі враховувати інтереси СРСР в рамках цих організацій.

У незалежній Україні приєднання до COT було одним із пріоритетів зовнішньоекономічної політики і розглядалося як системний фактор розвитку національної економіки, лібералізації зовнішньої торгівлі, створення

передбачуваного та прозорого середовища для залучення іноземних інвестицій, що відповідає національним інтересам нашої країни.

Процес вступу України до системи Генеральної угоди щодо тарифів і торгівлі (ГАТТ)/СОТ розпочався 17 грудня 1993 року, коли було прийнято рішення про створення Робочої групи (РГ) з розгляду заявки України щодо приєднання до ГАТТ. Наступним кроком, відповідно до процедури приєднання, стало подання 28 червня 1994 року Меморандуму про зовнішньоторговельний режим України на розгляд Робочої групи. З того часу відбулося вже десять засідань Робочої групи, останнє з яких проходило 25-26 лютого 2003 року.

В цілому до складу РГ з розгляду заявки України щодо приєднання до СОТ увійшло 49 країн (країни ЄС вели переговори як один учасник РГ) [19].

У 2003-2006 роках було значно активізовано переговорний процес між Україною та СОТ. Зокрема, протягом цього періоду було забезпечено:

- проведення 7-ти засідань Робочої групи з розгляду заявки України про вступ до СОТ;
- проведення двосторонніх переговорів з 35 країнами-членами СОТ.

Протягом 2005-2006 років було вирішено низку проблемних питань, які уповільнювали переговори між Україною та РГ СОТ.

Було усунуто податкові пільги, що надавались окремим підприємствам промисловості та встановлено однакові ставки акцизного збору на вітчизняні та імпортні транспортні засоби відповідно до принципу національного режиму. Також було усунуто звільнення від ПДВ та податку на прибуток, платежів у Державний інноваційний фонд, від ПДВ та митних зборів на імпорт сировини, матеріалів, обладнання та товарів (не вироблених в Україні), які призначались для використання в межах технологічних парків та усунуто пільги у спеціальних економічних зонах та особливі режими для інвестиційної діяльності. Зокрема, всі звільнення від сплати мита на імпорт, ПДВ, акцизних зборів, квот та ліцензій, податку на прибуток, платежів у фонд соціального страхування безробіття, збору у Державний інноваційний фонд та обов'язкового продажу валютних надходжень. Додатково ще було скасовано вимогу продажу Національному

банку України 50% валютної виручки суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності при реалізації зовнішньоторговельних контрактів, дискримінаційний підхід до іноземних компаній щодо використання податкових векселів при розрахунках з бюджетом, режим ліцензування і квотування експорту деяких видів продукції, встановлено фіксовану плату за видачу експортних ліцензій, що відповідає вартості надання зазначеної послуги замість плати в адвалерному еквіваленті до вартості контракту та скасовано додатковий збір при імпорті нафтопродуктів.

Проте найбільш відчутний і важливий прорив в переговорному процесі був досягнутий протягом 2005- 2007 років, коли Україна отримала статус країни з ринковою економікою з боку ЄС та США, була скасована поправка Джексона-Вейніка, завершені переговори з найважливішими країнами-членами СОТ.

5 лютого 2008 р. на засіданні Генеральної Ради Світової організації торгівлі прийнято рішення про приєднання України до Маркерської угоди про заснування СОТ. Того ж дня Президент України Віктор Ющенко та керівники СОТ підписали угоду про вступ України до організації [17].

10 квітня 2008 року Верховна Рада ратифікувала протокол про вступ України до Світової організації торгівлі 411 голосами. 16 квітня МЗС України направило ноту генеральному секретареві СОТ, в якій повідомило керівництво СОТ про ратифікацію Протоколу про вступ України до цієї організації. Також було ухвалено постанову Кабінету Міністрів. 16 травня Україна стала 152-им офіційним членом СОТ [2].

З метою відстоювання та захисту торговельних інтересів Україна систематично бере участь у засіданні найвищого керівного органу СОТ – Конференції міністрів.

У період із 3 по 7 грудня 2013 року на острові Балі (Республіка Індонезія) відбулась дев'ята Конференція міністрів Світової організації торгівлі, в якій брала участь делегація України.

За участі України було схвалено Угоду про спрощення процедур торгівлі (УСПТ), що спрямована на спрощення митних процедур шляхом, зокрема,

зменшення пов'язаних із ними фінансових витрат і скорочення часу здійснення таких процедур [4].

УСПТ, ратифікована Україною 4 листопада 2015 року, набрала чинності 22 лютого 2017 року після її прийняття 112 країнами [1].

У період з 15 по 19 грудня 2015 року в м. Найробі (Республіка Кенія) відбулася десята Конференція міністрів Світової організації торгівлі [11].

За результатами Конференції було прийнято підсумкову Декларацію, у якій враховані, зокрема, пропозиції України. У пункті 27 Декларації зазначається, що міністри членів СОТ визнають особливу ситуацію членів, які нещодавно приєдналися до СОТ (у тому числі Україна), відповідно до Статті XII Угоди про заснування Світової організації торгівлі, і взяли значні зобов'язання щодо доступу до ринку під час вступу.

Крім того, міністрами було прийнято низку рішень у сфері торгівлі сільськогосподарською продукцією, які мають велике значення для України:

Рішення щодо експортної конкуренції;

Рішення щодо спеціального захисного механізму для членів СОТ;

Рішення щодо державних резервів для цілей продовольчої безпеки.

Рішення десятої Конференції створюють рівні умови для українських експортерів, зокрема в сільськогосподарському секторі, та покращують конкурентні умови у міжнародній торгівлі.

10 – 13 грудня 2017 року в м. Буенос-Айрес (Аргентинська Республіка) проходила одинадцята Конференція міністрів Світової організації торгівлі.

За результатами проведених консультацій та обговорень Україна приєдналась до таких документів:

Спільна декларація 46 членів щодо підтримки багатосторонньої торговельної системи;

Спільна заява 70 членів щодо електронної комерції;

Заява щодо дисциплін з внутрішнього регулювання послуг;

Спільна заява 59 членів щодо внутрішнього регулювання послуг;

Спільна декларація 118 членів про торгівлю та розширення прав і можливостей жінок в економічній сфері [10].

Зрозумілі, справедливі та передбачувані правила і норми міжнародної торгівлі та можливість вирішувати торговельні проблеми в рамках СОТ мають вирішальне значення для українських виробників промислової та сільськогосподарської продукції і постачальників послуг, особливо враховуючи істотну роль, яку експорт і міжнародна торгівля відіграють в економіці України.

Представники України беруть активну участь у роботі органів СОТ, що дозволяє порушувати проблемні питання під час засідань цих органів з метою відстоювання національних інтересів держави у торговельно-економічній сфері.

Протягом 2016-2017 років забезпечено участь у понад 25 засіданнях органів СОТ різного рівня на яких порушувались проблемні питання торгівлі, що стосуються України.

Зокрема, у ході згаданих засідань зазначено чітку позицію України щодо негативних системних наслідків для міжнародної торгівлі у зв'язку з анексією Криму та невиконанням Російською Федерацією міжнародних зобов'язань, необхідністю негайного приведення Російської Федерацією свого законодавства у відповідність із зобов'язаннями члена СОТ та негайного усунення всіх обмежень, заборон та дискримінаційних заходів щодо українських товарів.

У рамках комітетів СОТ з питань технічних бар'єрів у торгівлі, санітарних і фітосанітарних заходів та з питань сільського господарства Україна активно використовує механізм внесення на розгляд засідань цих трьох органів специфічних торговельних занепокоєнь (specific trade concerns), що дає можливість привернути увагу всіх членів СОТ до можливих порушень зобов'язань за відповідними угодами, впливати на передбачуваність умов доступу до ринків та процес прийняття відповідних рішень, вимагати скасування заходів, що не відповідають положенням угод СОТ.

На даний час Україна є членом 18 робочих груп щодо вступу нових членів до СОТ.

В період з 2008 року Україна досягла двосторонніх домовленостей щодо доступу до ринку товарів та послуг з Самоа (2010), Чорногорією (2012), Таджикистаном (2012), Лаосом (2013), Єменом (2014), Казахстаном (2015).

19 та 21 квітня 2016 року відбулося засідання Органу СОТ з огляду торговельної політики, під час якого було проведено перший з дати набуття нашою державою членства в СОТ Огляд торговельної політики України.

У рамках проведення огляду (першого “міжнародного аудиту” України у СОТ) було підготовлено звіти Уряду України та Секретаріату СОТ, які стали підсумком майже дворічної значної підготовчої “домашньої” роботи та основою для обговорення торговельної та інвестиційної політики України й макроекономічної ситуації в нашій державі.

У своїх виступах делегації членів СОТ відзначили внесок України у розвиток багатосторонньої торговельної системи (Україна має один із найліберальніших тарифних режимів серед членів СОТ) і наголосили на позитивних зрушеннях у реформуванні її торговельного і інвестиційного режимів. Були відзначені досягнення стабілізації макроекономічної ситуації, збалансованості державного бюджету, здійснення заходів, спрямованих на дерегуляцію господарської діяльності, децентралізацію, удосконалення системи державних закупівель і технічного регулювання, реформування банківського та газового секторів, державних підприємств, спрощення митних процедурі тощо.

Разом з тим члени СОТ звернули увагу на низку проблемних питань, які, на їхню думку, стоять на заваді подальшого розвитку торговельного та інвестиційного співробітництва, серед яких необхідність продовження реалізації заходів щодо дерегуляції, удосконалення технічного регулювання, податкової та митної реформ, проведення відкритої та прозорої приватизації державних підприємств, створення незалежної та ефективної судової системи, підвищення рівня захисту прав інтелектуальної власності, продовження боротьби з корупцією, удосконалення системи врядування тощо [21].

У зв’язку із необхідністю приведення норм чинного законодавства у сфері торговельного захисту у відповідність до положень Угод СОТ та міжнародної

практики проведення торговельних розслідувань було розроблено нову редакцію законів України "Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту", "Про захист національного товаровиробника від субсидованого імпорту", "Про застосування спеціальних заходів щодо імпорту в Україну". Прийняття вказаних законів сприятиме підвищенню прозорості та об'єктивності проведення торговельних розслідувань, оперативності реагування на прояви нечесної торговельної практики та зростаючого імпорту.

Із вступом в СОТ Україна на постійній основі відстоює свої інтереси шляхом використання механізму врегулювання суперечок. Протягом 10 років членства у СОТ Україна відстоювала свої права у 7 справах у якості позивача, у 4 справах у якості відповідача та була третьою стороною у 18 справах.

18 травня 2016 року Україна приєдналась до Угоди про державні закупівлі (Agreement on Government Procurement, GPA).

З цього моменту українські компанії отримали право брати участь у державних закупівлях 46 країн-учасниць угоди GPA. Метою Угоди є забезпечення засад для відкриття ринків державних закупівель країн-сторін Угоди для участі постачальників товарів та послуг з інших країн-сторін Угоди. Загальний об'єм ринку держзакупівель СОТ оцінюється в 1,7 трильйона доларів щорічно [32].

Крім того, приєднання України до Угоди СОТ та запровадження положень Угоди на території України, стало своєрідним сигналом міжнародній спільноті, про те, що Україна проводить правильну політику реформування системи державних закупівель, створює ефективне та прозоре торговельне середовище зі зменшенням корупційної практики. При цьому реалізація положень Угоди сприятиме активнішій інтеграції України з ЄС.

Після вступу України до СОТ укладено: угоду про вільну торгівлю між Україною та державами ЄАВТ, угоду про вільну торгівлю між Урядом України та Урядом Чорногорії, угоду про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, угоду про вільну торгівлю між Україною та Канадою. Крім цього було

інтенсифіковано переговорний процес Туреччиною, у квітні 2018 року завершено переговори з укладення УВТ з Державою Ізраїль. Будь-яка угода про вільну торгівлю відкриває можливості для українського бізнесу як для розширення ринків збуту, так і для розвитку й модернізації власного виробництва з метою підвищення конкурентоспроможності на нових ринках.

Висновки до розділу 1

Стратегічне партнерство, можна визначити, як вид міждержавних відносин, які виникають в наслідок наявності спільних національних стратегічних цілей та інтересів у держав-учасників та які вони задовольняють шляхом міждержавного співробітництва. За своєю сутністю СОТ є формою міждержавних відносин, *стратегічним партнерством у торговельно-економічній сфері*.

СОТ є єдиною світовою міжнародною організацією, що займається правилами торгівлі між країнами. В її основі містяться угоди СОТ, які обговорюються і підписуються основною частиною торгових націй світу і ратифіковані в їхніх парламентах. Мета – допомогти виробникам товарів і послуг, експортерам та імпортерам вести свій бізнес. До свого теперішнього стану, СОТ пройшла довгий еволюційний шлях від ГАТТ, та є системою, що постійно самовдосконалюється.

Основними кількісними показниками виміру ефективності діяльності СОТ є: кількість країн-членів, охоплення світової торгівлі, середньозважена тарифна ставка та кількість діючих регіональних торговельних угод. На основі аналізу цих показників, можна зробити висновок, що СОТ досить ефективно виконує свої функції у сфері лібералізації та сприянні розвитку міжнародної торгівлі.

З моменту приєднання, Україна бере активну участь у роботі СОТ, роблячи внесок у розвиток міжнародної торгівлі, глобалізаційних процесів. Також метою цієї участі реалізація основних напрямів торговельно-економічної стратегії України та реалізація торговельно-економічного потенціалу країни.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ РОЗВИТКУ СТРАТЕГІЧНОГО ПАРТНЕРСТВА МІЖ УКРАЇНОЮ ТА СOT

2.1 Оцінка факторів впливу зовнішнього середовища на розвиток стратегічного партнерства у торговельно-економічній сфері між Україною та СOT

Для оцінки впливу факторів зовнішнього середовища на розвиток стратегічного партнерства у торговельно-економічній сфері між Україною та СOT було вирішено використовувати методику PEST-аналізу.

Аналіз зовнішнього середовища міжнародних відносин – це процес, за допомогою якого їх суб'єкти отримують можливість контролювати зовнішні по відношенню до них відносин фактори з метою визначення можливостей і погроз.

Оцінка впливу зовнішнього середовища проводиться з наступними параметрами:

- оцінка змін, що впливають на різні аспекти поточної стратегії. Визначення факторів, які являються загрозою для поточних стратегій суб'єктів. Визначення факторів, що надають більше можливостей для досягнення загальних для суб'єктів цілей шляхом коректування плану.
- аналіз факторів впливу зовнішнього середовища на суб'єкти дає їм час для прогнозування можливостей, час для розробки плану дій на випадок непередбачених обставин, час для розробки таких стратегій, які дозволять перетворити загрози в будь-які вигідні можливості.
- аналіз зовнішнього середовища міжнародних відносин починають з аналізу макросередовища на основі використання багатфакторного системного аналізу (PEST- аналізу).

PEST – це абревіатура чотирьох англійських слів:

P - Policy – політика,

E - Economy – економіка,

S - Society- суспільство (соціум),

T - Technology – технологія [7].

З назви методу видно, що серед незліченного розмаїття факторів впливу зовнішнього середовища на суб'єкти, PEST- аналіз виділяє тільки 4 основні групи.

Політичний фактор необхідно вивчати в першу чергу, тому що політика – це влада, а влади країн світу регулюють механізм обертання грошей у світі та ряд інших умов впливу на суб'єкти міжнародних відносин.

Аналіз економічного аспекту зовнішнього середовища дозволяє зрозуміти яким чином на світовому рівні формуються та розподіляються економічні ресурси.

Соціальний аспект впливу зовнішнього середовища найбільшою мірою пов'язаний з процесом формування споживчих переваг населення.

Вплив технологічного фактору зовнішнього середовища на підприємство проявляється через вдосконалення рівня матеріально-технічного прогресу у світі.

Отже, для оцінки впливу, було виділено наступні зовнішні фактори, що можуть безпосередньо визначати розвиток відносин між Україною та СОТ.

Серед політичних можна виділити:

Посилення політико-економічних інтеграційних процесів – для захисту своїх економічних інтересів, а також отримання вигід від вільної торгівлі країни утворюють зони вільної торгівлі, митні та інтеграційні союзи. Норми СОТ зорієнтовані на реалізацію принципу найбільшого сприяння в торгівлі, який в принципі мав би рівномірно застосовуватися до всіх країн-членів. Однак угода ГАТТ передбачає, що в разі участі країни в зонах вільної торгівлі, митних союзах відносно країн-партнерів по таких утвореннях можуть застосовуватися виключення з цього режиму. Цим виключенням на сьогодні користується більшість країн – членів СОТ, як правило, беручи участь одночасно у декількох регіональних формуваннях типу ЗВТ [35]. Тому важливим напрямком для України мала б стати участь у процесах торговельно-економічної інтеграції з пріоритетними країнами-партнерами, митними та інтеграційними союзами, а також іншими економічними об'єднаннями.

Прискорення світових глобалізаційних процесів - система ГАТТ/СОТ стала базовим інституційним механізмом, направленим на реалізацію теоретичних, практичних та політичних викликів в сфері світової торгівлі, особливо в умовах зростаючої глобалізації світової економіки. Членство України у СОТ та поглиблення інтеграції у світовий економічний простір передбачають вплив даного фактору на розвиток відносин між Україною та СОТ [35].

Загострення безпекової ситуації у світі – а саме економічна та військова агресія з боку Російської Федерації проти України, яка завдала великих втрат вітчизняній економіці. Саме для протидії агресії Україна звернулась до механізмів торгівельного захисту СОТ.

Серед економічних факторів впливу було виділено наступні:

Міжнародний рух капіталу - це досить розвинута складова міжнародного переміщення чинників виробництва. В сучасних умовах мобільність капіталу оцінюється як висока, хоча вона і мала більш жорсткі обмеження, ніж міжнародна торгівля. Темпи зростання переміщення капіталу між країнами в декілька разів перевищують темпи зростання виробництва і міжнародної торгівлі. Міжнародний рух капіталу може заміщувати або доповнювати міжнародну торгівлю, якщо ефективність використання капіталу вища, ніж результат міжнародної торгівлі. Механізмом, що частково регулює міжнародні інвестиції, є підписаний в рамках СОТ Договір про пов'язані з торгівлею інвестиційні заходи (угода ТРИМ). Договір визнає, що деякі інвестиційні заходи не відповідають вимогам ВТО про національний режим і скасування кількісних обмежень на торгівлю. Такі інвестиційні заходи повинні бути скасовані протягом 2 років після підписання ТРИМ розвинутими країнами, протягом 5 років країнами, що розвиваються і протягом 7 років найменш розвинутими країнами [18].

Світова економічна криза спричинена пандемією COVID-19 – пандемія COVID-19 викликала масовий шок для світової економіки, викликавши беспрецедентну кризу громадської охорони здоров'я і викликавши найтяжчу рецесію за майже століття. Згідно зі статистикою СОТ, світова торгівля товарами

в другому кварталі в порівнянні з аналогічним періодом минулого року знизилася на 21% в доларовому еквіваленті і на 17% в об'ємному вираженні. Торгівля послугами постраждала ще важче, знизившись на 29% в доларовому еквіваленті і на 23% в об'ємному вираженні за той же період. Це включає в себе транспортні послуги, такі як авіація, морське судноплавство і логістика [39]. Разом із тим, така ситуація у світі відкрила нові можливості для світової торгівлі, наприклад з торгівлі медичними товарами.

Поглиблення міжнародного поділу праці - це найвищий ступінь розвитку суспільно-територіального поділу праці між країнами, основою якого є економічно вигідна спеціалізація окремих країн і обмін випущеною продукцією визначеної кількості та якості. Це є невід'ємною частиною світової торгівлі, а тому потрапляє у коло інтересів СОТ. У міжнародному поділі праці Україна виділяється, насамперед, сировинними, капітало- та матеріаломісткими галузями (добувна промисловість, сільське господарство та галузі, що розвиваються на їх базі), а тому структура її експорту недосконала - понад 4/5 в ній складають сировинні товари та продукція первинної переробки.

До соціальних факторів впливу можна віднести такі:

Зміна вподобань споживачів – такі зміни у довгостроковій перспективі можуть змінювати структуру світової торгівлі товарами та послугами. Тому, якщо передбачувати такі тенденції, можна буде вчасно налаштувати на них національну економіку та здійснювати відповідні коригування регулювання торгівлі засобами СОТ.

Міжнародна міграція робочої сили – органічно пов'язана з міграцією капіталу і міжнародною торгівлею. Водночас вона зумовлена дією законів нерівномірності економічного розвитку, народонаселення та ін., які викликають відносно перенаселення в одних країнах та брак робочої сили в інших, істотною різницею в умовах праці, рівні заробітної плати, рівні життя, умовах підприємницької діяльності тощо, циклічним характером економічного розвитку, зокрема асинхронністю економічного циклу в різних країнах, демографічними чинниками, різницею у природному прирості населення [22].

Науково-технічними факторами, у свою чергу, є:

Розбудова світової транспортної інфраструктури – пошук і створення найбільш коротких та дешевих шляхів було і є однією з головних цілей торгівлі. Також це має вплив і на торгівлю транспортними послугами, які також регулюються домовленостями СОТ. Так, участь у таких проектах, як Транскаспійський міжнародний транспортний маршрут, покращує транзитний потенціал України [28]. А, наприклад, будівництво Північного потіку-2, нестиме загрози.

Діджиталізація та розвиток нових форм торгівлі – сучасний розвиток інформаційних технологій призводить до спрощення торговельних процедур, зменшення їх вартості, зменшення бюрократії, тобто, деякою мірою до лібералізації світової торгівлі. А міжнародна торгівля інформаційними послугами є молодим та перспективним напрямом, але в свою чергу вимагає ще вдосконалення міжнародного нормативно-правового регулювання, що і є також однією із задач СОТ. Для України цей фактор також має значення, оскільки ця сфера стрімко зростає в країні та є однією з пріоритетних напрямків розвитку у зовнішній торгівлі

Для надання експертної оцінки вищезазначеним факторам, у якості експертної застосовувались думка експертів СОТ [39], аналітична думка експертів Світового банку [44], думка експертів Українського центру економічних і політичних досліджень імені Олександра Разумкова [31], аналітичні доповіді Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України [29] та думка автора.

У результаті розрахунків за методикою PEST-аналізу, що представлені у Дод. Б, було сформовано зведену таблицю PEST-аналізу, що представлена у табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Зведена таблиця факторів впливу зовнішнього середовища на стратегічне партнерство між Україною та СОТ

Політичні		Економічні	
Фактор	Значущість	Фактор	Значущість
Посилення політико-економічних інтеграційних процесів	0,13	Міжнародний рух капіталу	0,09
Загострення безпекової ситуації у світі	0,1	Економічна криза спричинена пандемією COVID-19	0,15
Сучасні глобалізаційні процеси у світі	0,12	Поглиблення міжнародного поділу праці	0,12
Соціально-культурні		Технологічні	
Фактор	Значущість	Фактор	Значущість
Зміна вподобань споживачів	0,08	Розбудова світової транспортної інфраструктури	0,09
Міжнародна міграція робочої сили	0,06	Діджиталізація та розвиток нових форм торгівлі	0,06

Джерело: складено автором на основі Дод. Б

Виходячи з результатів аналізу, можна побачити, що найбільшу питому вагу мають політичні та економічні чинники.

Безумовно, найбільший вплив має економічна криза спричинена пандемією COVID-19. Однак, при розробці плану заходів протидії кризовій ситуації у світі, на нашу думку, слід більш приділяти не подоланню існуючих наслідків торгівельної кризи, а планам відновлення світової торговельної системи після її завершення.

Наступним за значущістю є фактор посилення сучасних політико-економічних інтеграційних процесів. Зовнішня торгівля України, як і інших

країн що розвиваються, багато у чому залежить від розвинених країн та діяльності інтеграційних об'єднань. Тому для України важливо, як ніколи, остаточний вибір вектору інтеграційного розвитку, та пошук надійних стратегічних партнерів, разом з якими можна б було відстоювати свої інтереси.

Приблизно однаково зачнуть сучасні глобалізаційні процеси у світі та поглиблення міжнародного поділу праці, бо ці фактори є також багато у чому взаємозалежними. На думку автора, ці фактори визначають саму сутність СОТ та без них неможлива інтеграція України у світовий економічний простір.

Дуже важливим фактором також залишається загострення безпекової ситуації у світі. При чому це стосується не лише безпеки військової, яка впливає на розвиток продуктивних сил та обсяги і стан торгівлі, а й економічної безпеки, підтримка якої є одним із основних завдань СОТ та виражається у розвинутому механізмі вирішення суперечок, забезпеченні справедливого для усіх учасників ринку розвитку торгівлі.

2.2 Результати та наслідки членства України у СОТ

Основними очікуваннями щодо вступу України до СОТ та його впливу на економіку визначались такі, як збільшення рівня відкритості економіки, розширення номенклатури та географічної структури експорту та імпорту, прискорення євроінтеграційних процесів, зокрема у збільшенні обсягів торгівлі із ЄС, покращення товарної структури експорту, зниження рівня концентрації імпорту та експорту, зростання обсягів зовнішньої торгівлі у цілому, та, як наслідок, зростання рівня ВВП.

Отже, оцінити наслідки від членства, можна за допомогою аналізу вищезазначених показників

Зовнішньоторговельна квота є показом, що характеризує співвідношення між вартістю експортно-імпортних поставок країни та валовим внутрішнім продуктом. Тобто, зовнішньоторговельна квота є показником який показує ступінь пов'язаності економіки країни з економіками інших країн потоками експорту, імпорту та фінансових операцій. А отже є показником, за яким можна визначити ступінь відкритості економіки.

Визначається вона як відношення сукупної вартості експорту та імпорту до ВВП(2.1).

(2.2)

$$q_{EI} = \frac{E + I}{Y}$$

де q_{EI} – зовнішньоторговельна квота;

E – експорт товарів і послуг;

I – імпорт товарів і послуг;

Y – ВВП;

Отже, за результатами досліджень показників 2007-2019 років, можна отримати наступні результати, наведені у табл. 3.1:

Таблиця 3.1.

Динаміка показників зовнішньоторговельної діяльності України у 2007-2019 рр.

Рік	Експорт товарів і послуг, млрд. дол. США	Імпорт товарів і послуг, млрд. дол. США	ВВП, млрд. дол. США	Зовнішньоторговельна квота
2007	60,544	68,938	142,580	0,9081
2008	79,897	94,431	179,817	0,9695
2009	51,428	53,817	117,113	0,8987
2010	63,999	69,485	136,013	0,9814
2011	81,280	92,064	163,160	1,0624
2012	83,884	99,092	175,781	1,0409
2013	78,744	95,675	183,310	0,9515
2014	64,873	69,554	133,503	1,0069
2015	47,880	50,257	91,031	1,0781
2016	46,023	52,487	93,356	1,0552
2017	53,867	62,494	112,190	1,0372
2018	59,167	70,582	130,902	0,9912
2019	63,315	75,355	153,781	0,9017

Джерело: складено автором на основі [44].

Візуалізовані дані можна побачити на рис. 2.2.

Рис. 2.1. Динаміка зовнішньоторговельної квоти України у 2007-2019 рр.

(Джерело: складено автором на основі табл 3.1.)

Можна побачити, що показник був стабільно високим у межах 0,9-1,0, що свідчить про високий рівень залученості України у світові торговельні процеси. Однак, важко визначити у цьому саме вплив членства у СОТ. Попри економічну кризу у 2008-2009 років та нестабільну економіко-політичну ситуацію у 2013-2014 роках спостерігалися тенденції до швидкого відновлення, а у 2015-2019 роках відбувалися деякі тенденції до зниження показника. Це пов'язане з непропорційним зростанням обсягів ВВП відносно обсягів зовнішньої торгівлі.

Оцінити вплив на галузеву структуру експорту можна за допомогою частки галузі у загальному експорті на рис. 2.3

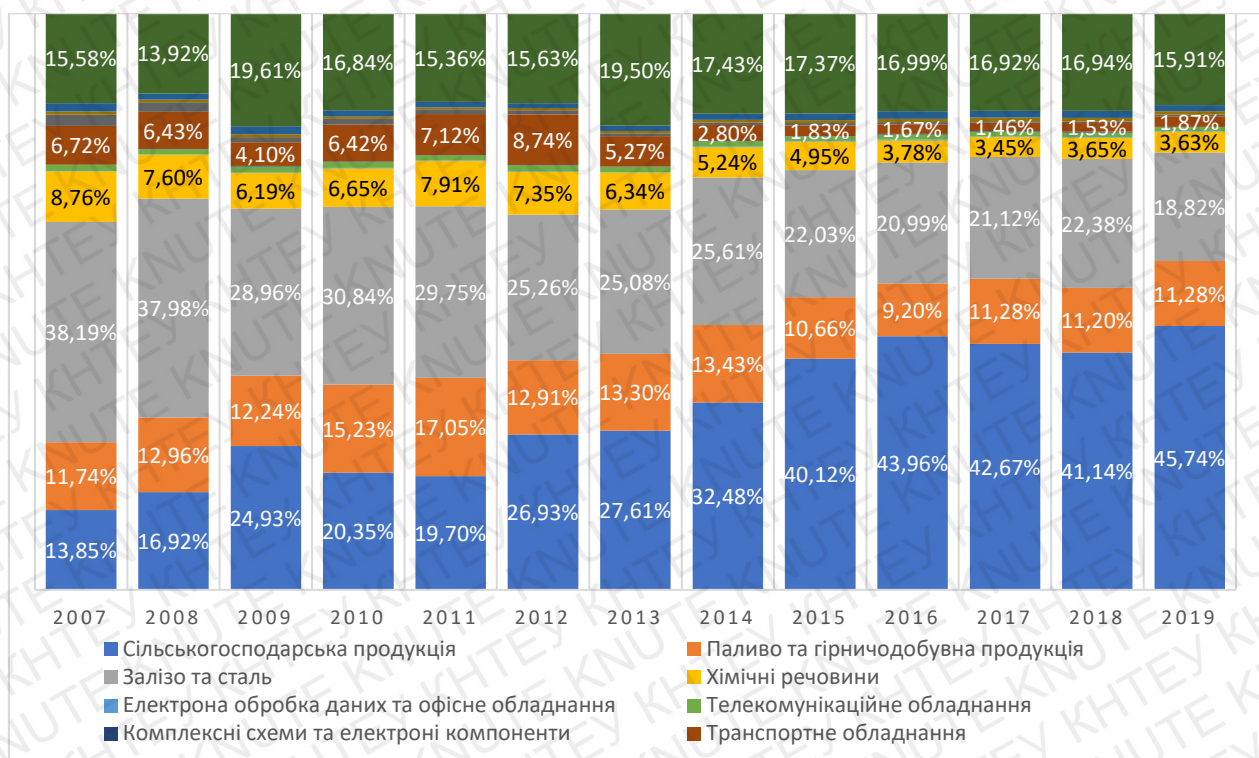

Рис 2.3. Галузева структура експорту України у 2007-2019 рр., %

Джерело: складено автором на основі [44]

Отже можна побачити, що за роки членства у СОТ збільшилась лише частка сільськогосподарської продукції у загальному експорті. Це пов'язане з полегшенням доступу до ринків сільськогосподарської продукції та спрощенням торгівельних процедур, що відбулося у результаті приєднання України до СОТ. Стабільною залишилася частка експорту палива та гірничодобувної продукції на рівні 10-12%, однак у 2013-2014 роках відбулося дещо зменшення, що може бути пов'язане із втратою контролю над вугільними шахтами на окупованій території. Експорт заліза та сталі традиційно все ще займає велику частку у структурі експорту. Однак протягом 11 років відбулось зниження частки майже у два рази. Це пов'язане із зростаючим рівнем конкуренції на світових ринках, та зниженням якості продукції внаслідок високого рівня зносу існуючого обладнання. Частка хімічної промисловості, представлена, здебільшого, виробництвом мінеральних добрив стабільно трималась на рівні 7-8% у 2008-2013 р. Однак після відбулося різке падіння до 3,63% у 2019 р. На це вплинуло загострення економіко-політичної ситуації в країні та, безпосередньо, введення Росією дискримінаційних заходів щодо імпорту аміачної селітри. Тому, Україною було подано позов до Органу вирішення суперечок СОТ та зараз справа знаходиться в процесі розгляду. Значно знизилась після вступу до СОТ частка експорту автомобілебудування. Це зумовлене доволі значною технічною відсталістю галузі від провідних конкурентів, що і демонструє значна частка імпорту в структурі. Це свідчить про недостатню конкурентоспроможність вітчизняної автомобілебудівної галузі, через що споживачі віддають перевагу імпортованій продукції вітчизняного споживання.

Отже, за роки членства у СОТ не відбулося значного якісного покращення товарної структури експорту України. На жаль наша країна досі ще продовжує спеціалізуватись на експорті сировини та продукції з низьким рівнем доданої вартості.

Під час дослідження географічної структури експорту та імпорту, було вирішено розділити країни світу на регіони та дослідити частку кожного в українському експорті та імпорті.

Дані дослідження географічної структури експорту можна побачити у табл. 2.2

Таблиця 2.2

Динаміка географічної структури експорту товарів, млн. дол. США, 2007-2019 рр.

Рік	Усього	Країни СНД	Інші країни світу	Країни ЄС	Азія	Африка	Америка	Австралія і Океанія
2007	49296,1	18087,0	31209,1	14021,3	10881,6	2792,0	2686,3	15,7
2008	66967,3	23166,3	43801,0	18265,7	15887,0	3902,4	4144,0	64,0
2009	39695,7	13472,9	26222,8	9514,3	12131,7	2627,8	1124,2	21,6
2010	51405,2	18740,6	32664,6	13085,3	13715,4	3018,7	2000,0	28,4
2011	68394,2	26177,0	42217,2	18021,5	17737,8	3344,2	2552,3	29,8
2012	68830,4	25318,6	43511,8	17123,7	17681,1	5638,2	2607,7	50,9
2013	63320,7	22077,3	41243,4	16758,6	16813,0	5094,7	2163,6	40,1
2014	53901,7	14882,3	39019,4	17002,9	15350,9	5098,2	1372,2	23,5
2015	38127,1	7806,1	30321,0	13015,2	12378,9	3803,3	785,6	13,6
2016	36361,7	6031,5	30330,2	13496,3	11796,3	3865,1	735,2	18,3
2017	43264,7	6916,4	36348,3	17533,4	12967,3	4047,7	1207,9	71,9
2018	47335,0	7025,2	40309,8	20157,0	13754,1	4127,0	1620,0	48,6
2019	50054,6	6835,1	43452,9	20750,7	16646,1	4971,5	1467,9	59,0

Джерело: складено автором на основі [44].

Більш наочно цю інформацію можна побачити на рис. 2.4

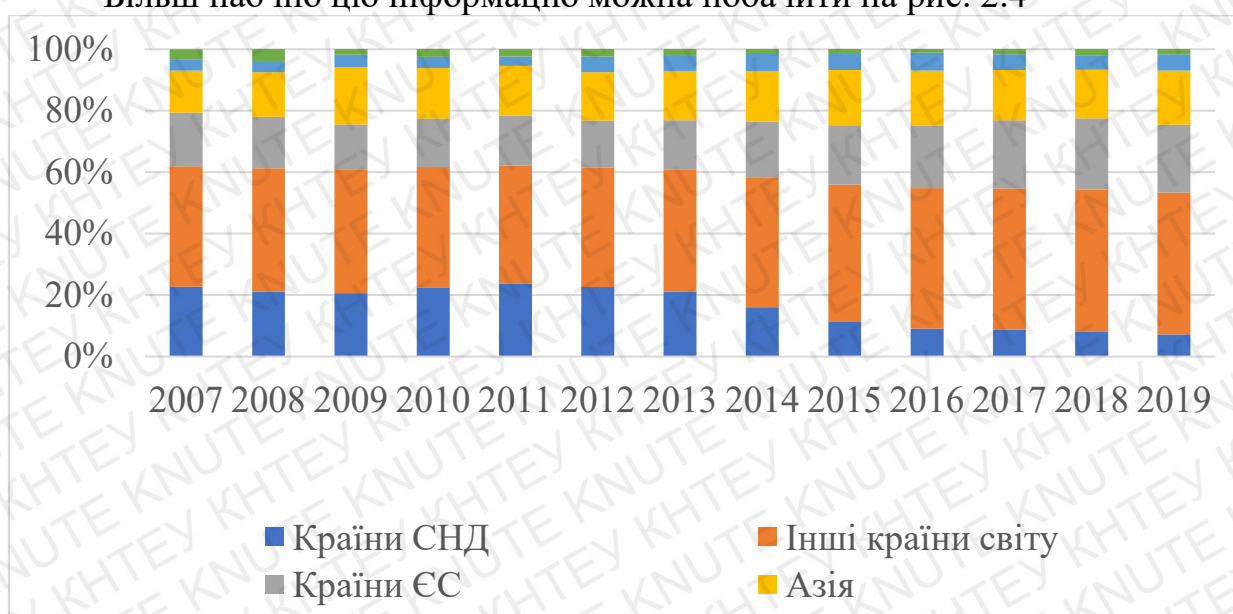

Рис. 2.4. Географічна структура експорту України у 2007-2019рр., %
Джерело: складено автором на основі табл. 2.2

Вступ України до СОТ та обраний євроінтеграційний курс дав можливість до спрощення умов торгівлі із ЄС та призвело до збільшення експорту у країни ЄС у півтора рази, як у кількісному так и відносному вимірі. Натомість, це також призвело до погіршення відносин із СНД, а, згодом, і до виходу з неї, що вплинуло на зменшення експорту до країн Співдружності, здебільшого до Російської Федерації, майже у три рази. Стабільно високим є рівень експорту до країн Азії. Основним азійським експортним партнером України є Китай, куди Україна експортує здебільшого аграрну продукцію. Перспективним напрямком експорту, частка якого поступово зростає є країни Африки. Здебільшого туди експортується продукція металургії.

Дані дослідження географічної структури імпорту можна побачити у табл.

2.3

Таблиця 2.3

Динаміка географічної структури імпорту товарів, млн. дол. США, 2007-2019 рр.

	Усього	Країни СНД	Інші країни світу	Країни ЄС	Азія	Африка	Америка	Австралія і Океанія
2007	60618,0	25469,3	35148,7	22274,5	9042,2	673,1	2255,4	128,4
2008	85535,3	33377,8	52157,5	28928,6	15497,7	1559,1	4190,6	431,7
2009	45433,1	19692,6	25740,5	15438,5	6538,6	617,6	2197,9	149,4
2010	60742,2	26697,4	34044,8	19151,4	10023,3	874,4	2879,4	261,4
2011	82608,2	37212,4	45395,8	25805,8	13279,9	940,6	3913,9	194,0
2012	84717,6	34497,2	50220,4	26237,2	17140,5	851,3	4446,7	195,7
2013	76986,8	27941,6	49045,2	27046,5	15237,3	749,8	4339,9	93,7
2014	54428,7	17276,9	37151,8	21069,1	10848,3	679,9	3021,5	182,2
2015	37516,4	10485,5	27030,9	15330,2	7235,8	601,7	2336,6	169,6
2016	39249,8	8565,4	30684,4	17140,8	8920,5	553,9	2594,8	120,6
2017	49607,2	11477,9	38129,3	20799,4	10679,4	719,0	3615,6	151,4
2018	57187,6	13209,1	43978,5	23216,5	13617,3	757,9	4110,6	69,3
2019	60800,2	12452,6	48258,9	25012,2	17394,5	819,2	4397,7	116,8

Джерело: складено автором на основі [44].

Більш наочно цю інформацію можна побачити на рис. 2.5

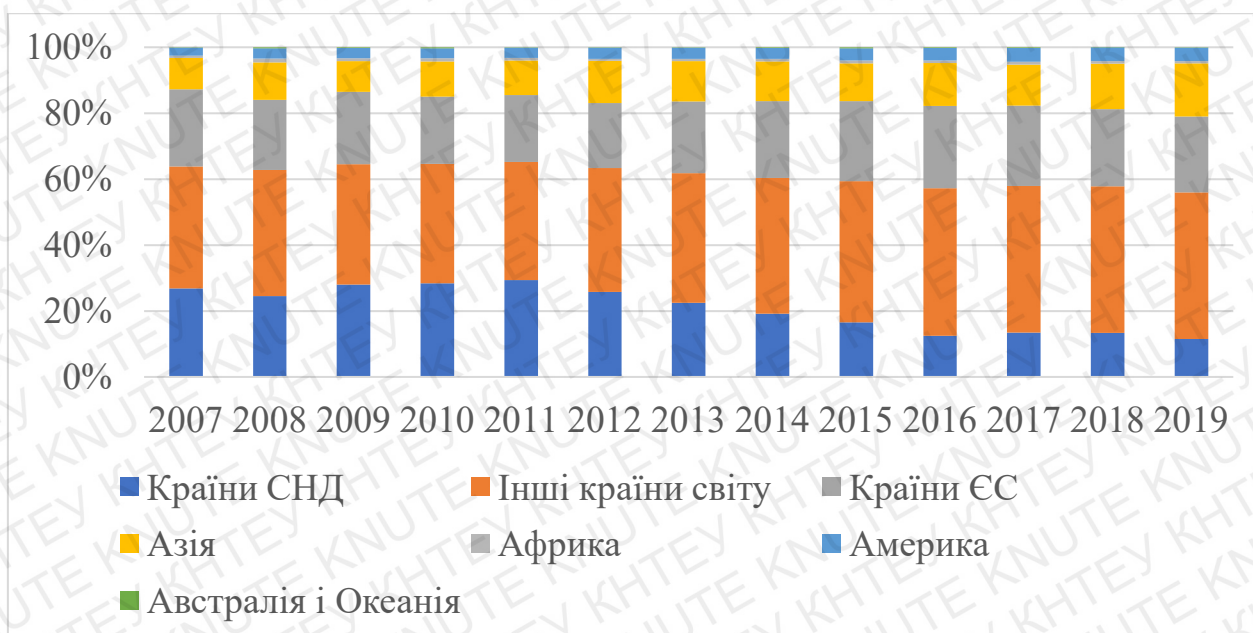

Рис. 2.5. Географічна структура імпорту України у 2007-2019рр., %

Джерело: складено автором на основі табл. 2.3.

Маємо картину схожу з експортом: зростаючий рівень імпорту з країн ЄС, та падіння імпорту з країн СНД. Однак падіння відбувається не настільки швидко, це характеризує високу залежність України від паливно-енергетичних ресурсів із РФ.

Отже, географічна структура зовнішньої торгівлі України є досить позитивною. Вступ України до СОТ дав змогу вийти на нові ринки та знайти нових партнерів, що у свою чергу і покращило структуру.

Важливими індикаторами визначення впливу зовнішньої торгівлі на економічну безпеку України, на яких буде ґрунтуватися позиція по забезпеченню своїх національних економічних інтересів в рамках СОТ, є показники концентрації та диверсифікації експорту та імпорту товарів. Рівень концентрації експорту є одним із важливих чинників, що слугує індикатором чутливості країни до зовнішніх шоків на товарних ринках. Відтак динаміка змін цього показника дозволяє, з одного боку, робити висновки щодо якісних змін у зовнішньоекономічній позиції країни під впливом зовнішніх та внутрішніх чинників, а, з іншого – прогнозувати наслідки таких впливів на перспективу. Рівень концентрації експорту може бути розраховано на базі показника Герфіндала-Гіршмана (2.2) , який відображає рівень концентрації певних

товарних статей у структурі експорту та набуває значень від 0 до 1 (чим більший показник, тим більше рівень концентрації експорту).

(2.2)

$$I_{ze} = \sqrt{\sum_{i=1}^n \left(\frac{x_i^k}{x^k}\right)^2},$$

де x_i^k – обсяг експорту/імпорту товару k країною i ;

x^k – світовий експорт/імпорт товару k ;

n – кількість позицій експорту/імпорту.

На рис. 2.6 можна побачити результат визначення динаміки коефіцієнту концентрації товарного експорту України.

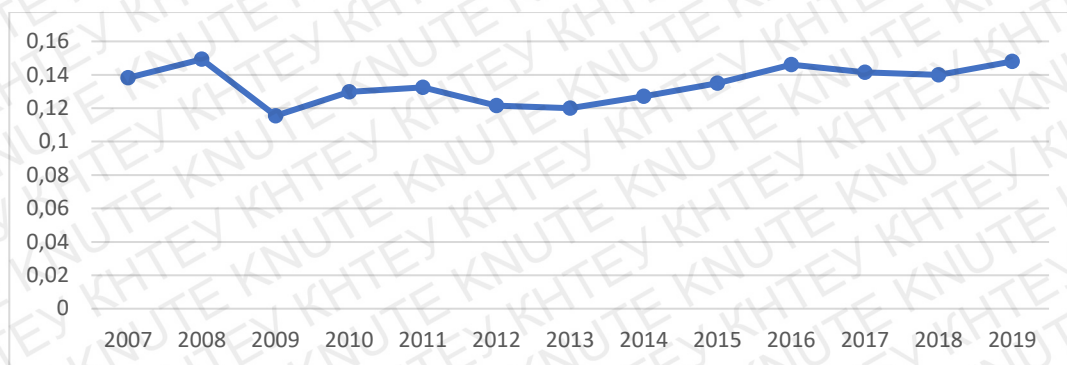

Рис. 2.6. Динаміка коефіцієнту концентрації товарного експорту України, 200-2019 рр.

Джерело: складено автором на основі [42]

Після вступу до СОТ відбулося деяке посилення концентрації вітчизняного експорту, що пояснюється збільшенням обсягів експорту традиційних для України видів продукції.

В цілому рівень концентрації українського експорту є високим і таким, що робить динаміку зовнішньої торгівлі надмірно залежною від нестабільних світових цін на метал, сільськогосподарську та хімічну продукцію. До того ж конкуренція на цих ринках постійно загострюється, що створює загрозу збереженню Україною раніше завойованих ринкових ніш. Як наслідок, Україну випередили інші країни, які були її найбільшими конкурентами і яким вдалося значно швидше здійснити удосконалення структури своїх експортних кошиків.

Визначення рівня концентрації українського імпорту дало змогу отримати результати, що зображені на рис 2.7:

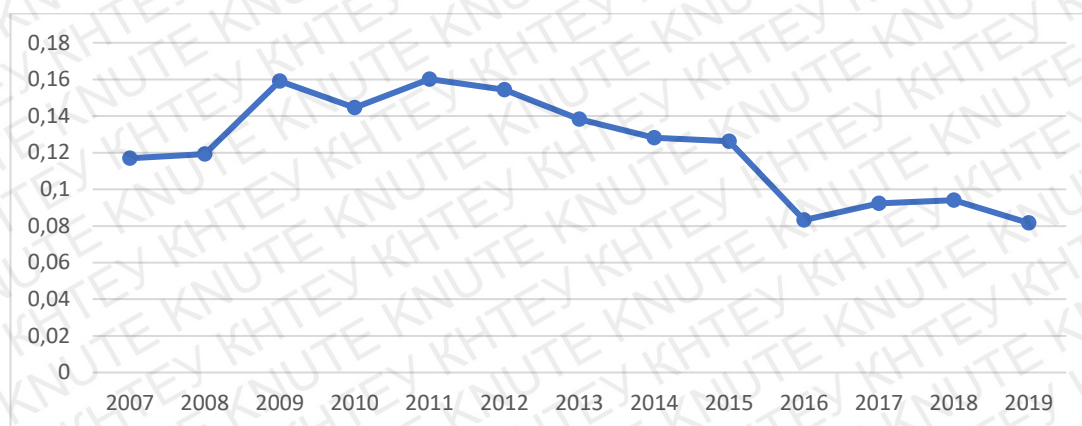

Рис. 2.7. Динаміка коефіцієнту концентрації товарного імпорту України, 2007-2019 рр.

Джерело: складено автором на основі [42]

Економіка України на початку 2000-х років демонструвала доволі високий рівень концентрації імпорту, що різко перевищував світовий показник внаслідок надмірної залежності економіки від поставок імпортних енергоносіїв та інших мінеральних продуктів, проте за період економічного зростання відбулася швидка конвергенція із загальними тенденціями у цій сфері: лише за 4 роки (2002–2006) рівень концентрації товарного імпорту знизився майже вдвічі – з 0,21 до 0,12. Це обумовлено зростанням у структурі імпорту питомої ваги споживчих товарів за одночасного скорочення частки мінеральних продуктів з 43,5 % в середньому за 2000–2001 рр. та 32,2 % в середньому за 2008–2015 рр. до 23,4 % в середньому за 2016-2017 рр. Очевидно, що такі зрушення є наслідком лібералізації режиму зовнішньої торгівлі України, випереджаючого зростання реальних доходів населення порівняно з динамікою реального ВВП України у період економічного зростання 2000–2007 рр., а також швидкого розвитку в цей період споживчого кредитування, яке також стимулювало імпорт предметів довготривалого користування. Водночас у 2009-2015 рр. рівень концентрації товарного імпорту продемонстрував певне зростання, проте в 2016-2017 рр. він суттєво скоротився.

Звичайно розвиток національної економіки з часу набуття членства України в СОТ був неоднозначним та підпорядковувався різнофакторним впливам.

2008-2009 роки вплив світової фінансової кризи, що позначилося на формуванні негативної динаміки розвитку української економіки (в середньому за цей період падіння ВВП становило 6,3%, промислового виробництва – 12,8%).

2010-2012 роки період стабілізації та відновлення економічного зростання з урахуванням поживлення діяльності на світових ринках та активізації інвестиційної діяльності напередодні проведення фінальної частини чемпіонату Європи з футболу у 2012 році (в середньому за цей період зростання ВВП становило 3,3%, промислового виробництва – 6,5%).

2013-2015 роки період, коли Україна увійшла у глибоку кризу. З одного боку, внаслідок дестабілізації економічної ситуації через анексію у 2014 році АР Крим і м. Севастополя та військовий конфлікт на сході країни, з іншого – погіршення зовнішньої кон'юнктури (в середньому за цей період падіння ВВП становило 5,5%, промислового виробництва – 9,1%) [29].

Через переважання негативних чинників у виробничій сфері, у т.ч. пов'язаних з логістичними проблемами, відбувалися процеси зміни структури випуску у бік зменшення частки промислового виробництва (до 45% у 2015 році порівняно з 49,2% у 2012 році). Разом з тим, сільськогосподарське виробництво, яке найменш постраждало від військового конфлікту, збільшило свою частку у структурі випуску по економіці до 12,9% у 2015 році порівняно з 8,5% у 2012 році.

В умовах падіння світових цін на продукцію українського експорту відбувалось падіння зовнішньої торгівлі (в середньому за 2013-2015 роки падіння вартісних обсягів експорту товарів та послуг становило 35,7%). Хоча в результаті переважання процесів звуження внутрішнього ринку у структурі використання вітчизняної продукції частка експорту товарів та послуг збільшилася до 21% у 2015 році порівняно з 18,3% у 2012 році. Крім того, даний період характеризувався зміною географічної структури експорту на користь

збільшення частки експорту до ЄС (до 29,5% проти 22,6% у 2012 році) при зменшенні частки експорту до РФ (до 11,9% проти 24,7% відповідно).

Не дивлячись на загальний негативний макроекономічний фон, починаючи з квітня-травня 2015 року спостерігалось певне покращення ключових індикаторів економічного розвитку завдяки деескалації військового конфлікту на сході, поступовому відновленню виробничої активності, наявності девальваційних переваг, зниженню панічних настроїв населення.

Долаючи складнощі, викликані зовнішнім середовищем, що значно загострилися на початку 2016 року (чергове впровадження обмежень з боку РФ, падіння світових цін на ключових товарних ринках вітчизняного експорту на фоні жорсткої світової конкуренції й досить повільного економічного розвитку основних торговельних партнерів), економіка України протягом 2016 року демонструвала ознаки поступового подолання негативних наслідків тривалої кризи. Так, завдяки виваженим крокам Уряду, поступовому оновленню зруйнованих виробничих зав'язків, формуванню нових пріоритетів в економічній політиці вдалося закріпити макроекономічну стабільність та відновити економічне зростання з тенденцією до прискорення. За підсумком 2016 року зростання реального ВВП становило 2,4%.

Як наслідок розширення внутрішнього інвестиційного та споживчого попиту та часткової компенсації та географічної переорієнтації у зовнішній торгівлі у 2016 році мало місце зростання усіх без виключення видів економічної діяльності реального сектору економіки.

Слід відмітити, що в перше, впродовж тривалого періоду у 2016 році відбулися поступові структурні зрушення у напрямку вирівнювання сформованих попередньою кризою структурних диспропорцій, зокрема: збільшення інвестиційної складової у структурі ВВП (у структурі ВВП частка ВНОК у 2016 році зросла до 15,5% порівняно з 13,5% у 2015 році), зростання частки виробничої сфери за рахунок переробної промисловості (у структурі випуску по економіці частка промисловості зросла до 46,1% порівняно з 45% відповідно), збільшення частки виробництва продукції з використанням високих

технологій (у структурі переробної промисловості частка виробництва з використанням високих технологій зростає до 5,3% порівняно з 4,6% відповідно), зменшення рівня енергоємності (рівень енергоємності ВВП економіки зменшився до 0,28 порівняно з 0,282 відповідно) [29].

У 2017 році завдяки реалізації задекларованих Урядом реформ та запуску масштабних інвестиційних проектів (інфраструктурних, оборонних, енергоефективних) простежувались позитивні структурні зрушення в економіці у частині посилення інвестиційної складової розвитку та підвищення рівня доходів населення. За підсумком 2017 року реальне зростання ВВП становило 2,5% (рис. 2.1).

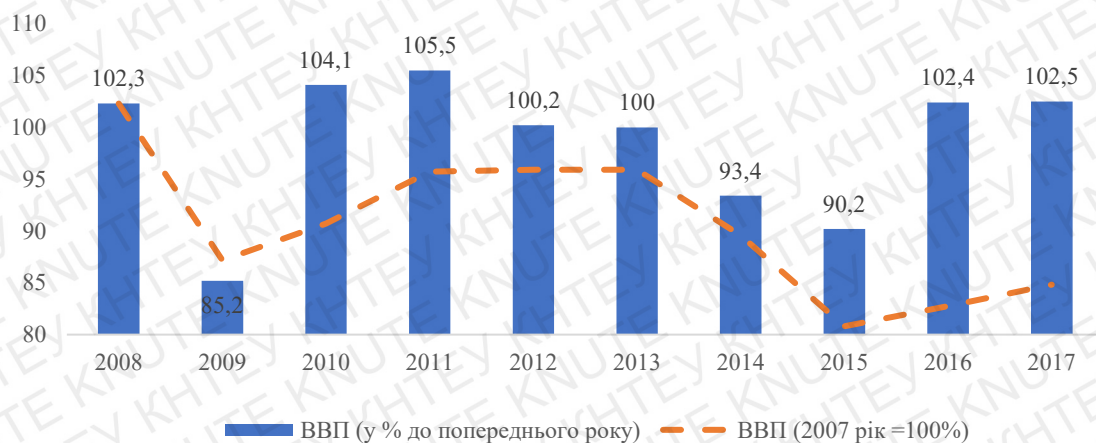

Рис. 2.1 Динаміка ВВП, у % до попереднього року та 2007=100%

Джерело: Складено автором на основі [29]

Серед визначальних рис економічного розвитку у 2017 році можна виділити: суттєве зростання заробітної плати, скоригованої на індекс споживчих цін (на 19,1% порівняно з 2016 роком) в умовах підвищення мінімальної заробітної плати до 3200 гривень, що було базою для розширення споживчого попиту населення; двозначні темпи зростання обсягів капітальних інвестицій (на 22,1%), що обумовлювало розвиток інвестиційно-спрямованих галузей промисловості та будівництва; покращення експортної спроможності країни (за даними Національного банку вартісні обсяги експорту товарів та послуг збільшились на 17,3% порівняно з 2016 роком) на фоні розширення

інтеграційних процесів з європейським співтовариством та в умовах кращої зовнішньоекономічної кон'юнктури на основні товари вітчизняного експорту.

Як наслідок, у 2017 році продовжують відбуватися позитивні структурні зрушення: частка ВНОК у структурі ВВП зросла до 16% порівняно з 15,5% у 2016 році, у структурі реалізації промислової продукції частка виробництва з використанням високих та середньовисоких технологій зросла до 11,1% порівняно з 10,1% відповідно, зокрема, частка машинобудування – зросла до 7% порівняно з 6,1% відповідно[29].

Розширення внутрішнього попиту, відкриття нових підприємств, диверсифікація ринків збуту та сприятлива зовнішня кон'юнктура дозволили компенсувати негативний вплив від припинення переміщення вантажів через лінію зіткнення у межах Донецької та Луганської областей (“транспортна блокада”), що, в свою чергу, мало негативний вплив на виробничу діяльність гірничо-металургійного комплексу та електроенергетики. Разом з тим, наприкінці 2017 року, найбільш високі темпи адаптації до складних виробничих умов продемонструвало металургійне виробництво (у 2017 році у структурі обсягів реалізації промислової продукції частка металургійного виробництва зросла до 18,2% порівняно з 14,8% у 2016 році).

Через великий вплив світової кризи, військової агресії та інших негативних факторів на економіку України, дослідження впливу членства України в СОТ на галузі економіки України на основі моделей загальної рівноваги є неможливими.

У повідомленні Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства з нагоди 10-річчя набуття Україною членства у СОТ відзначалось, що найсуттєвішими перевагами вступу України до СОТ є зменшення тарифних та нетарифних обмежень доступу українських товарів на світові товарні ринки, отримання українськими товарами режиму найбільшого сприяння у торговельному просторі країн-членів СОТ та можливість захисту інтересів національних виробників відповідно до процедури розгляду торгових спорів СОТ [30].

Як наголошувалось, для України, частка експорту в ВВП якої становить близько 50%, набуття членства в СОТ у 2008 році та, внаслідок цього, встановлення чітких правил гри на світовому ринку та лібералізація зовнішньоторговельних режимів членів СОТ, на які припадає понад 98 % світової торгівлі, стало важливими чинниками та системним фактором забезпечення подальшого розвитку національної економіки.

Крім того, членство в СОТ дозволило вітчизняним експортерам отримати передбачуваний та сприятливий недискримінаційний режим на ринках членів Організації, можливість врегулювання поточних торговельних проблем і спірних питань як у дво-, так і багатосторонньому форматі.

Вступ до СОТ дозволив розпочати переговори щодо укладення угод про вільну торгівлю з основними та перспективними торговельними партнерами нашої держави, зокрема, з ЄС, Європейською асоціацією вільної торгівлі (Ісландія, Ліхтенштейн, Норвегія та Швейцарія), Чорногорією, Канадою, Туреччиною, Ізраїлем.

Крім того, з набуттям членства в СОТ держава отримала розширені можливості використання інструментів торговельного захисту, захисних заходів у зв'язку з платіжним балансом, певних нетарифних заходів, механізму врегулювання спорів тощо.

Набувши членства у СОТ, Україна отримала можливість брати безпосередню участь у багатосторонніх торговельних переговорах раунду Доха-Розвиток та переговорах з питань приєднання до СОТ нових членів для реалізації інтересів держави у торговельно-економічній сфері.

Участь в інформаційній системі СОТ та використання переваг від участі у системі завчасного обміну інформацією надало можливість доступу українських підприємств до інформації та джерел отримання інформації щодо змін у торговельних режимах членів СОТ, ініціювання діалогу та обговорень з метою покращення умов торгівлі [16].

Однак, всупереч очікуванням, не відбулося якісного покращення структури експортного потенціалу країни. Україна продовжує спеціалізуватись

на експорті товарів с низькою доданою вартістю та низьким рівнем технологічності (метали та сільськогосподарська продукція).

Окрім цього, високий рівень концентрації та низька диверсифікація експорту значно підвищують рівень загроз економічній безпеці країни через вразливість до коливань світової економічної кон'юнктури.

Отже, у період з моменту вступу України в СОТ (2008-2018 роки) економіка України перебувала під впливом декількох етапів світової фінансово-економічної кризи, військового конфлікту, втрати частини промислового потенціалу та гостро відчувала їх негативні наслідки, що відповідно позначилося на певних структурних змінах у вітчизняній економіці.

Водночас можна констатувати, що найсуттєвішими перевагами вступу України до СОТ є зменшення тарифних та нетарифних обмежень доступу українських товарів на світові товарні ринки, отримання українськими товарами режиму найбільшого сприяння у торговельному просторі країн-членів СОТ та можливість захисту інтересів національних виробників відповідно до процедури розгляду торгових спорів СОТ.

Висновки до розділу 2

Отже, основними факторами впливу на розвиток стратегічного співробітництва між Україною та СОТ можна вважати групу економічних та політичних чинників. А саме: світову кризу спричинену пандемією COVID-19, фактор посилення сучасних політико-економічних інтеграційних процесів, сучасні глобалізаційні процеси у світі та поглиблення міжнародного поділу праці, а також загострення безпекової ситуації у світі.

Усі ці фактори впливають на різні аспекти поточної стратегії. Визначення факторів, які являються загрозою для поточних стратегій суб'єктів. Визначення факторів, що надають більше можливостей для досягнення загальних для суб'єктів цілей шляхом коректування плану. Аналіз факторів впливу зовнішнього середовища на суб'єкти дає їм час для прогнозування можливостей, час для розробки плану дій на випадок непередбачених обставин, час для

розробки таких стратегій, які дозволять перетворити загрози в будь-які вигідні можливості.

Результати впливу саме діяльності СОТ на економіку України оцінити досить важко, через те що вони губляться серед великого вплив світової кризи, військової агресії та інших негативних факторів на економіку України. Тому, значною мірою оцінки того, який вплив мали перші роки перебування України в СОТ, можна зробити на основі порівняння очікувань, що передували вступу, та реальних досягнень зовнішньоторговельної діяльності в період членства.

Виходячи з аналізу, за роки членства у СОТ Україна змогла реалізувати очікування здебільшого в інституційній сфері, проте як суттєвих економічних зрушень не відбулось. Це пов'язано із значною кількістю негативних факторів впливу на економіку країни та недостатнім використанням інструментів СОТ для розкриття торговельно-економічного потенціалу.

Водночас, у довгостроковій перспективі, результат членства України у СОТ можна вважати як в цілому позитивний.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ СТРАТЕГІЧНОГО ПАРТНЕРСТВА МІЖ УКРАЇНОЮ ТА СОТ У ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІЙ СФЕРІ

3.1 Розробка стратегії розвитку партнерства України у торговельно-економічній сфері із СОТ

Проведений аналіз впливу зовнішнього середовища на розвиток стратегічного партнерства між Україною та СОТ дав змогу виявити, що найбільший вплив роблять саме політичні та економічні чинники. Світова криза спричинена пандемією COVID-19, посилення інтеграційних процесів, а саме, обраний вектор євроінтеграції, військова та економічна агресія з боку Російської федерації проти України – усе це безпосередньо впливає на існуючий стан зовнішньої торгівлі України та, власне, на відносини із СОТ.

Не можна заперечувати, що за майже 12 років членства у СОТ вдалося досягти значних позитивних результатів. Серед них і отримання недискримінаційного режиму для вітчизняних виробників, доступ до механізму врегулювання суперечок, доступ до системи обміну інформацією, яка дозволила зробити торговельне середовище більш передбачуваним. Також Україні вдалося подолати багато торговельних бар'єрів, пов'язаних із тарифними та нетарифними обмеженнями, що в свою чергу сприяло лібералізації торгівлі. Із вступом у СОТ, Україні вдалось збільшити коло стратегічних партнерів, відкрити для себе нові ринки.

Але, для ефективного використання досягнутих результатів, збереження сталого розвитку та в решті-решт досягнення мети треба визначити план подальших дій у напрямку розвитку. Тому, на нашу думку необхідна розробка та реалізація Стратегії розвитку партнерства України у торговельно-економічній сфері із СОТ.

Розробка та впровадження Стратегії включає декілька етапів, які зображені на рис. 3.1.

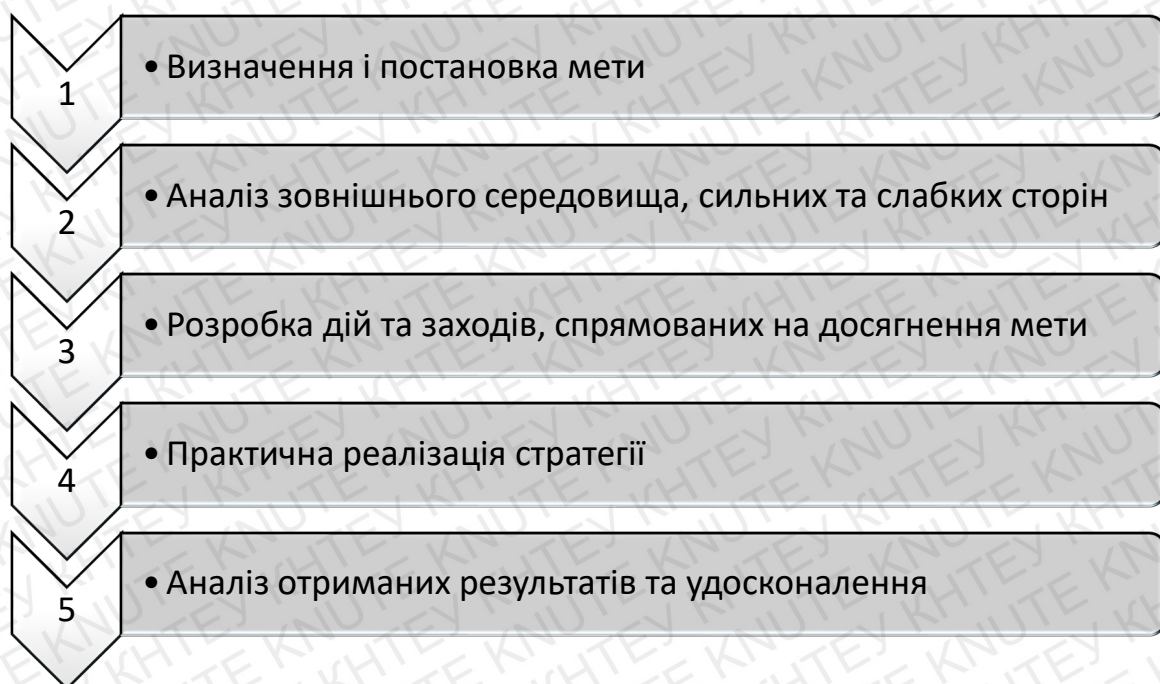

Рис.3.1. Етапи розробки та впровадження стратегії (Джерело: розроблено автором)

У нашій роботі ми будемо розглядати етапи з 1 по 3.

На нашу думку, мета розвитку партнерства між Україною та СОТ повинна повністю відповідати:

1. Меті та цілям СОТ – у розділі 1 зазначалось, що основними цілями СОТ є підтримка та забезпечення розвитку вільної торгівлі та сталого економічного зростання у всьому світі.

2. Стратегії сталого розвитку України до 2030 року. У Стратегії було визначено чотири вектори розвитку. Найбільш важливими для нашої стратегії є два з них:

а. вектор розвитку – забезпечення сталого розвитку країни, проведення структурних реформ, забезпечення економічного зростання екологічно невиснажливим способом, створення сприятливих умов для ведення господарської діяльності;

б. вектор безпеки – забезпечення безпеки держави, бізнесу та громадян, захищеності інвестицій та приватної власності, забезпечення миру і захисту кордонів, чесного та неупередженого правосуддя, невідкладне проведення очищення влади на всіх рівнях та забезпечення впровадження ефективних

механізмів протидії корупції. Пріоритетом є безпека життя та здоров'я людини, що неможливо без ефективної системи охорони громадського здоров'я, надання належних медичних послуг, захищеності соціально вразливих верств населення, безпечного стану довкілля і доступу до якісної питної води й санітарії, безпечних і якісних харчових продуктів та промислових товарів;

Також, Метою Стратегії було визначено забезпечення високого рівня та якості життя населення України, створення сприятливих умов для діяльності нинішнього та майбутніх поколінь та припинення деградації природних екосистем шляхом впровадження нової моделі економічного зростання, що базується на засадах сталого розвитку. Досягнення цієї мети відповідає світоглядним цінностям і культурним традиціям українського народу та міжнародним зобов'язанням України. Зокрема, було зазначено, що потрібно сприяти зміні структури експорту в бік зростання продукції та послуг з високою часткою доданої вартості, зокрема до 2030 року підвищити в структурі експорту частку продукції високотехнологічних секторів економіки до 15 %.

3. Експортної стратегії України (“дорожньої карти” стратегічного розвитку торгівлі) на 2017-2021 роки. Метою Стратегії є перехід України до експорту наукомісткої інноваційної продукції для сталого розвитку та успішного виходу на світові ринки. Для реалізації Стратегії визначено такі стратегічні цілі розвитку торгівлі України:

- a. створення сприятливих умов, що стимулюють торгівлю та інновації для диверсифікації експорту;
- b. розвиток послуг з підтримки бізнесу та торгівлі, здатних підвищити конкурентоспроможність підприємств, зокрема малих та середніх;
- c. удосконалення навичок і компетенцій підприємств, зокрема малих та середніх (підприємництва), необхідних для участі в міжнародній торгівлі [3].

Отже, метою Стратегії розвитку партнерства України у торговельно-економічній сфері із СОТ повинно бути забезпечення сталого розвитку зовнішньої торгівлі України, подальший розвиток лібералізації торгівлі,

забезпечення економічної безпеки національних виробників, забезпечення високого рівня якості життя населення України.

Цілями стратегії можна визначити наступні:

1. Подолання наслідків світової економічної кризи, спричиненої епідемією COVID-19.
2. Захист національних економічних інтересів від агресії з боку Російської Федерації
3. Пошук та встановлення партнерських відносин з пріоритетними країнами, митними союзами та інтеграційними об'єднаннями
4. Підтримка розвитку експорту пріоритетних галузей, таких як виробництво високотехнологічної продукції та екологічне виробництво та поступовий відхід від експорту продукції з низькою доданою вартістю, такої як сільськогосподарська продукція та металургія.
5. Сприяння розвитку вільної торгівлі та зменшення торговельних перешкод.

Отже, для ефективного використання досягнутих результатів членства, збереження сталого розвитку та в решті-решт досягнення мети треба визначити план подальших дій у напрямку розвитку. Тому, була відзначена необхідність розробки та реалізації стратегії розвитку партнерства України у торговельно-економічній сфері із СОТ.

3.2 Розробка заходів спрямованих на досягнення цілей стратегії та прогнозна оцінка їх наслідків

Щодо конкретних заходів, покликаних для поглиблення співробітництва між Україною та СОТ можна навести кілька державних політик, які можуть бути реалізовані для вирішення проблем шляхом використання максимальних переваг від членства у СОТ.

Одним з найефективніших засобів вирішення кризи пов'язаної з пандемією COVID-19 є своєчасна, точна інформація. Поінформована громадськість краще

позиціонується для прийняття обґрунтованих рішень, у тому числі з питань, пов'язаних з торгівлею.

COT розробила набір показників для надання «в реальному часі» інформації про тенденції світової торгівлі. Барометр торгівлі товарами, раніше індикатор Світового прогнозу торгівлі, є провідним показником, який сигналізує про зміни у зростанні світової торгівлі на два-три місяці, випереджаючи статистику обсягів торгівлі товарами. Барометр торгівлі послугами є випадковим показником, який ілюструє поточний стан торгівлі послугами, дещо випереджаючи офіційну статистику. Обидва барометри покликані доповнювати звичайну торгову статистику і прогнози.

Барометр торгівлі товарами призначений для оцінки імпульсу та визначення поворотних моментів у зростанні світової торгівлі в режимі реального часу. Показання 100 вказують на розширення відповідно до середньострокових тенденцій; показання більше 100 свідчать про зростання вище тренду, тоді як ті, що нижче 100, вказують на зростання нижче тренду.

Поточне значення у листопаді Барометра торгівлі товарами 100,7 на рис. 3.2 знаменує різке поліпшення з 84,5, зафіксованих у серпні минулого року, що відображало руйнування торгівлі та виробництва у другому кварталі, оскільки для боротьби з вірусом були використовуються блокування та обмеження на поїздки.

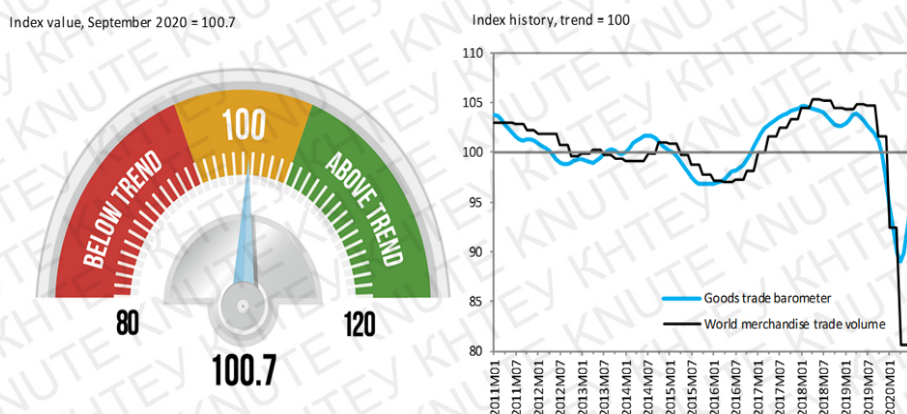

Рис 3.2. Барометр торгівлі товарами COT станом на жовтень 2020 року.

Джерело: [45]

Також зазначалося про збільшення кількості торгівельних бар'єрів, що сприяло зменшенню відкритості та обсягів світової торгівлі. Світова організація торгівлі наголосила, що такі кроки здебільшого були панічними та країни здійснювали їх «без забезпечення належної прозорості на багатосторонньому рівні» і незважаючи на «довгострокові ризики, які обмежують експорт для світових ланцюгів поставок та суспільного добробуту».

Робота у напрямку подолання наслідків економічної кризи та стабілізації економіки на рівні між Україною та СОТ вже активно проводиться.

Зокрема 5 травня 2020 року члени СОТ, у тому числі Україна, розповсюдили Спільну міністерську заяву стосовно пріоритетних шляхів системного реагування на поточну глобальну кризу в галузі охорони здоров'я та забезпечення захисту життя людей і реалізації важливої ролі СОТ у цьому зв'язку.

У Заяві члени СОТ наголосили на необхідності активізації зусиль в напрямку посилення координації та співробітництва на міжнародному рівні шляхом:

- забезпечення вільного обігу життєво необхідних медичних засобів, основних товарів і послуг через кордони, а також реалізації конкретних дій, кращих практик та спрощених процедур у контексті подальшої лібералізації торгівлі;
- підтримки функціонування ланцюгів поставок сільськогосподарської продукції та утримання від запровадження не виправданих заходів обмеження експорту такої продукції, що може мати негативний вплив на продовольчу безпеку, харчування та здоров'я населення країн, залежних від її експорту;
- у разі запровадження надзвичайних торговельних обмежувальних заходів, забезпечення їх відповідності правилам СОТ, пропорційності, транспарентності та тимчасовості, а також застосування таких заходів у спосіб, щоб вони не створювали надмірні бар'єри у торгівлі або порушували глобальні ланцюги поставок;

- продовження якнайшвидшого інформування СОТ про будь-які заходи торгівлі, пов'язані з пандемією COVID-19;
- активізації підтримки мікро-, малих та середніх підприємств у контексті їх ролі у забезпеченні майбутньої відбудови економіки [34].

А 14 травня 2020 року низка членів СОТ, зокрема Україна, розповсюдили Заяву щодо важливості підтримки мікро-, малих та середніх підприємств (ММСП) під час пандемії COVID-19.

У Заяві члени визнають необхідність глобальної координації зусиль щодо стабілізації економіки та допомоги ММСП, які зазнали негативного впливу від пандемії. У цьому контексті члени окреслили, зокрема, основні дієві заходи на міжнародному рівні для досягнення визначеної мети:

- реалізація зусиль з поглиблення участі ММСП у міжнародній торгівлі задля збереження ланцюгів поставок, пошук спільних рішень та обмін інформацією та найкращим досвідом у сфері спрощення процедур торгівлі, надання доступу ММСП до фінансування, цифрових інструментів та інформаційних онлайн-платформ, залучення до електронної торгівлі;
- продовження роботи щодо підтримки справедливого та передбачуваного середовища для збереження відкритості ринків та сприяння відновленню глобальної економіки, активізація співпраці Секретаріату СОТ з іншими міжнародними організаціями для реалізації участі ММСП у міжнародній торгівлі;
- продовження інформування членами СОТ про запроваджені ними заходи, пов'язані з торгівлею, у контексті забезпечення прозорості і передбачуваності;
- поглиблення та розширення на багатосторонньому рівні дискусії у рамках СОТ щодо сприяння ММСП, спільна діяльність з допомоги ММСП у подоланні наслідків цієї кризи та посилення їх стійкості до майбутніх потрясінь [33].

Тому вважаємо, до нашої стратегії також необхідно внести вищезазначені заходи та доповнити їх ще заходами, які б забезпечили зменшення негативного

впливу та забезпечення сталого зростання тієї частини світової торгівлі, яка найбільше постраждала від світової економічної кризи, спричиненої епідемією COVID-19, а саме, торгівлі послугами:

- активна участь в обговореннях СОТ з питань стабілізації, відновлення та розвитку світового ринку послуг в умовах пандемії COVID-19;
- надання економічної та фінансової підтримки найбільш постраждалим секторам у сфері послуг, а саме туристичному сектору та сектору транспортних послуг;
- зменшення обмежувальних заходів та спрощення процедур торгівлі для секторів, що демонструють зростання в умовах пандемії COVID-19. А саме: електронної комерції, телекомунікацій, інформаційно-комп'ютерних послуг, електронних фінансових послуг.
- впровадження заходів спрямованих на забезпечення вільного руху через державні кордони, які повною мірою будуть відповідати нормам щодо запобігання нерозповсюдження інфекційних та зберігати епідеміологічну безпеку у світі. Так, наприклад, такою мірою може бути розробка та запровадження так званого «COVID-паспорту», який буде містити інформацію про наявність антитіл, проведену вакцинацію тощо.

З початку збройної агресії Російської Федерації проти України у 2014 році стало зрозуміло що ей конфлікт носить характер гібридної війни. Отже цілком закономірно що країна-агресор вдалась до використання важелів економічного впливу які доволі часто суперечили її зобов'язанням як члена СОТ. У 2016 році, для захисту своїх національних економічних інтересів та безпеки, Україна внесла занепокоєння з приводу застосованих Росією обмежень імпорту та транзиту українських товарів на засідання Генеральної ради, Ради з торгівлі товарами, Комітету з питань сільського господарства, Комітету ТБТ, Комітету СФЗ, Огляду торговельної політики РФ. Також було направлено відповідні комунікації країнам-членам СОТ. Їм було доведено чітку позицію про негативні системні наслідки для міжнародної торгівлі через невиконання Росією

міжнародних зобов'язань, необхідність негайного приведення РФ своїх зобов'язань у відповідність із зобов'язаннями члена СОТ та негайного усунення всіх обмежень, заборон та дискримінаційних заходів до українських товарів [5].

Окремі питання, які не вдалось вирішити за допомогою таких інструментів, Україна врегульовує через використання механізму врегулювання торгових суперечок. Так, Україна оскаржила неправомірні заходи Росії щодо обмеження транзитного руху з території України на територію Казахстану та Киргизстану, ініціювала суперечку щодо обмеження Росією імпорту та транзиту продукції походженням з України.

У березні 2020 року Апеляційний орган Світової організації торгівлі задовольнив скаргу України на програне рішення у справі, що стосується введеної РФ заборони на експорт українських вагонів та залізничного обладнання. Україна подала позов до СОТ у 2015 році. За даними уряду, в результаті російських обмежень український експорт залізничної продукції в РФ з 2012 по 2016 роки скоротився більш ніж у 20 разів - з 2,6 млрд доларів до 95 млн доларів. В рамках справи Україна доводила, що призупинення дії сертифікатів відповідності та неприйняття до розгляду заявки на проведення сертифікації призвело до дискримінації, невиправданих перешкод у торгівлі та недотримання встановленої процедури оцінки відповідності товару.

Група експертів підтвердила, що Росія порушила свої зобов'язання стосовно невизнання сертифікатів, виданих українським виробникам в інших країнах Митного союзу, що це, у свою чергу, створює переваги для національних виробників. Водночас група експертів не підтвердила існування систематичного обмеження імпорту з боку Росії, посиляючись на те, що протягом певного періоду часу (квітень 2014 – грудень 2016) ситуація в Україні в частині безпеки не могла порівнюватися із ситуацією в інших країнах. Україна з цим рішенням не погодилася і оскаржила його, отримавши згодом позитивну відповідь Апеляційного органу СОТ.

Також вже три роки залишається невирішеним питання розслідування з антидемпінгових заходів щодо нітрату амонію та його імпорту в Україну з РФ.

Апеляційний орган СОТ підтримав позицію Групи експертів СОТ про недотримання Україною положень СОТ при проведенні в 2014 році двох антидемпінгових переглядів щодо імпорту нітрату амонію з РФ, у зв'язку з некоректним розрахунком демпінгової маржі і невірним визначенням кола осіб, до яких можуть застосовуватися антидемпінгові заходи. Однак, Україні було надано 15 місяців для приведення своїх заходів у відповідність до вимог СОТ [20].

Отже Україна може скористатися відстрочкою, щоби провести повноцінний перегляд чинних антидемпінгових заходів і (з урахуванням усіх зауважень СОТ) прийняти зважене рішення щодо їх перерахунку.

Згода СОТ на використання газового коригування дозволить Україні вийти переможницею з цієї суперечки, провівши нове розслідування і запровадивши нові захисні мита.

Також, відомо, що готується ще й четвертий позов з боку України проти Росії до СОТ щодо поставок сільськогосподарської продукції [21].

Отже, попри досягнення з українського боку у вирішенні торгівельних суперечок проти Росії у СОТ, існують ще декілька невдач та багато невирішених питань. Це може бути пов'язане із недостатнім рівнем підготовки українських фахівців, слабкою стратегією захисту українських інтересів та недостатньою підтримкою України з боку інших країн та міжнародних організацій. Також ще слід зазначити низький рівень оперативності звернення до Органу з вирішення суперечок СОТ. Так, з моменту вчинення протиправних дій до моменту звернення може минути півроку. Отже, досить ефективним заходом для захисту України від економічної агресії з боку Російської Федерації у тому числі за допомогою інструментів СОТ була б розробка стратегій з захисту українських інтересів у Органі з вирішення суперечок СОТ, використовуючи не торговельно-економічну риторичку, а пов'язуючи це питання з російською агресією проти України. Також доцільно було б було б розробити та запровадити вимоги стосовно термінів подання скарги до Органу з врегулювання суперечок СОТ. Не

менш важливим буде, якщо Україна залучатиме до подібних справ інші країни та міжнародні організації.

Розвиток партнерських відносин з країнами-учасницями СОТ є у цьому випадку досить важливим завданням, оскільки участь третіх сторін у спорах СОТ є механізмом, за допомогою якого члени запобігають прийняттю країною-позивачем та країною-відповідачем двосторонніх угод, які є дискримінаційними по відношенню до інших країн-членів СОТ і тим самим підривають рівновагу, створену багатосторонньою торговельною системою. Саме треті сторони можуть вплинути на прийняття того чи іншого рішення, отже розвиток партнерських відносин у України з ними, забезпечення правдивою та достовірною інформацією зможуть допомогти у вирішенні багатьох суперечливих питань.

Однак СОТ є не лише платформою для вирішення спорів, а також місцем для пошуку нових торговельних партнерів, укладення союзів, розширення нових ринків збуту та пошуку постачальників. Таким чином, Україна може значно розширювати свій експортний потенціал за рахунок пошуку нових партнерів.

Наприклад торгова війна між США і Китаєм, розпочата в 2018 році, призвела до звуження торгового обороту між двома країнами - по 2019 він зменшився на 15.3%, або більш ніж на 100 млрд дол. І якщо введені США імпорتنі мита обмежили закупівлі з Китаю в основному продукції металургійної галузі та широкого спектру промислових товарів, то Китай суттєво знизив імпорту з США сільськогосподарської продукції, зокрема соєвих бобів і кукурудзи. Це призвело до збільшення попиту з боку Китаю на інші види рослинних масел і органічних кормів (зокрема, олійних шротів і фуражного зерна).

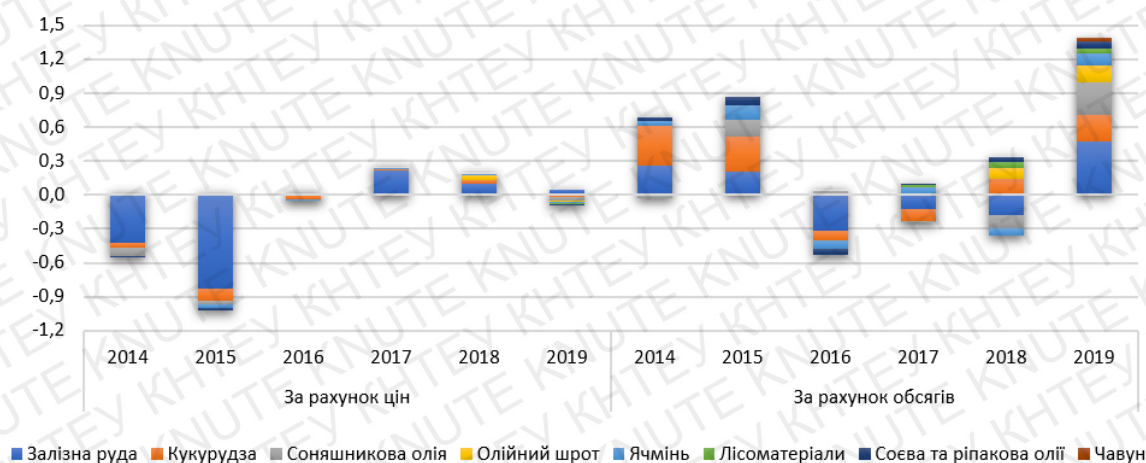

Рис. 3.2. Абсолютна річна зміна експорту окремих товарів до Китаю внаслідок цін та обсягів, млрд дол.

Джерело: [15]

На тлі рекордного врожаю зернових і олійних культур цим скористалися українські аграрії в 2019 році і збільшили поставки продовольчих товарів в Китай. В цілому вартісні обсяги експорту продовольчих товарів в Китай збільшилися в 1.7 рази і досягли максимального значення за всю історію спостережень (близько 2 млрд дол.) [15].

Тому у цій ситуації було б доцільним розпочати процес створення угоди щодо вільного експорту сільськогосподарської продукції з України до Китаю, що у подальшому може призвести до виникнення угоди про зону вільної торгівлі.

Нові торговельно-економічні партнери та нові угоди дадуть змогу покращити товарну структуру експорту. Залучення прямих іноземних інвестицій у виробництво та переробну промисловість дадуть змогу збільшити виробництво товарів із доданою вартістю, замість видобутку сировини, та відкрити нові ринки для експорту продукції. Також не слід забувати про можливість допомоги виробникам задля забезпечення приведення існуючої продукції у відповідність до міжнародних стандартів.

Більш радикальною мірою можна вважати забезпечення розвитку внутрішнього виробництва високотехнологічної продукції шляхом обмеження імпорту такої продукції. За результатами тривалої роботи профільних органів державної влади разом із представниками бізнесу ще у 2013 р. Україна

поінформувала СОТ та її членів про наміри переглянути митно-тарифні зобов'язання по 371 товарній позиції. Це викликало фурор і стурбованість світової спільноти, адже це стало першим таким кейсом у загальносвітовій практиці, тому що країни переглядали в середньому 2–3 товарні позиції. Але, варто наголосити, що жодним нормативно-правовим актом СОТ не визначено кількості товарних позицій, що можуть переглядатися. Цікавим є той факт, що більшість країн світу після детального аналізу та проведення неформальних консультацій загалом готові були сприймати таку ініціативу України. Проте, у результаті подій 2014–2015 рр., офіційне повідомлення України про наміри переглянути тарифні розклади було відкликано, що фактично законсервувало перегляд митно-тарифних зобов'язань нашої країни у рамках СОТ. Водночас було додатково зарезервовано право України на перегляд митних тарифів протягом 2015–2017 рр. Проте станом на травень 2018-го жодної тарифної позиції України у рамках СОТ не переглянуто [8].

Отже, відновлення процесу перегляду митно-тарифних зобов'язань дало б змогу з одного боку задіяти механізми для захисту національних товаровиробників, а з іншого – покращити товарну структуру експорту України. Однак, результати таких заходів можуть також вплинути негативно на участь України у СОТ, оскільки зменшення торгівельних обмежень є однією з основних цілей цієї організації.

Здійснювати сприяння розвитку вільної торгівлі у світі Україна може здебільшого за рахунок активної участі у роботі органів СОТ. Так, українська делегація бере активну участь у засіданнях з питань сприяння торгівлі у різних галузях, спрощення процедур торгівлі та інших. Також, Україна є членом 18 робочих груп з питань вступу нових членів до СОТ, а також, арбітром у 48 справах з розгляду торгівельних суперечок між країнами членами-СОТ. Уся ця робота вимагає участі українського дипломатичного органу, який би діяв оперативна, та самостійно. Однак, нараз цим питанням займається лише економічний відділ у складі Постійного представництва України при відділенні ООН та інших міжнародних організаціях у Женеві, який виступає посередником

Крім того, наявність такого представництва у СОТ сприятиме подальшому залученню України до трансформаційних процесів цієї організації.

Тому, для сталого розвитку економіки нашої країни, забезпечення зростання експорту та відкритості торговельної системи є вкрай необхідним створення чіткого плану подальших дій, а саме, розробка Стратегії співробітництва України із СОТ.

Активна участь у заходах спрямованих на подолання наслідків світової кризи спричиненої пандемією COVID-19, посилення тиску на Російську Федерацію у рамках СОТ, пошук нових торговельних партнерів, підтримка та забезпечення виробництва та експорту товарів з доданою вартістю, замість сировини, покращення рівня існуючого співробітництва України із СОТ, шляхом створення постійного представництва України при Секретаріаті СОТ в Женеві – усе це має стати пріоритетними заходами для виконання відповідних їм цілей, що поставлені у Стратегії

Висновки до розділу 3

Для ефективного використання досягнутих результатів членства, збереження сталого розвитку та в решті-решт досягнення мети треба визначити план подальших дій у напрямку розвитку. Тому, була відзначена необхідність розробки та реалізації стратегії розвитку партнерства України у торговельно-економічній сфері із СОТ.

Метою Стратегії розвитку партнерства України у торговельно-економічній сфері із СОТ було визначено забезпечення сталого розвитку зовнішньої торгівлі України, подальший розвиток лібералізації торгівлі, забезпечення економічної безпеки національних виробників, забезпечення високого рівня якості життя населення України.

Цілями стратегії було визначено наступні:

- 1) Подолання наслідків світової економічної кризи, спричиненої епідемією COVID-19.

2) Захист національних економічних інтересів від агресії з боку Російської Федерації

3) Пошук та встановлення партнерських відносин з пріоритетними країнами, митними союзами та інтеграційними об'єднаннями

4) Підтримка розвитку експорту пріоритетних галузей, таких як виробництво високотехнологічної продукції та екологічне виробництво та поступовий відхід від експорту продукції з низькою доданою вартістю, такої як сільськогосподарська продукція та металургія.

5) Сприяння розвитку вільної торгівлі та зменшення торговельних перешкод.

Визначено, що активна участь у заходах спрямованих на подолання наслідків світової кризи спричиненої пандемією COVID-19, посилення тиску на Російську Федерацію у рамках СОТ, пошук нових торговельних партнерів, підтримка та забезпечення виробництва та експорту товарів з доданою вартістю, замість сировини, покращення рівня існуючого співробітництва України із СОТ, шляхом створення постійного представництва України при Секретаріаті СОТ в Женеві – усе це має стати пріоритетними заходами для виконання відповідних їм цілей, що поставлені у Стратегії.

Реалізація цих заходів дасть змогу зберегти існуючий рівень зовнішньої торгівлі товарами та послугами, та забезпечити його швидке відновлення після виходу з світової економічної кризи спричиненої пандемією COVID-19. Також результатом може бути перемога над Росією у торговельній війні то забезпечення довгострокової безпеки вітчизняних товаровиробників. Набуття нових торговельних партнерів допоможе покращити становище України на міжнародній економічній арені, відкрити нові ринки та залучити інвестиції. Разом з тим, це може призвести до розвитку виробництва продукції з доданою вартістю та покращити товарну структуру експорту України. Також створення постійного представництва України при Секретаріаті СОТ в Женеві забезпечить більш активну та оперативну участь країни в роботі організаційних структур СОТ.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

В процесі роботи було:

- 1) Розроблено загальну характеристику діяльності СОТ як суб'єкта міжнародних відносин
- 2) Досліджено історії співробітництва між Україною та СОТ
- 3) Оцінено фактори впливу зовнішнього середовища на розвиток стратегічного партнерства у торговельно-економічній сфері між Україною та СОТ
- 4) Визначено результати та наслідки членства України у СОТ
- 5) Розроблено концептуальні основи стратегії партнерства України із СОТ
- 6) Визначено основні заходи для забезпечення виконання завдань Стратегії та можливі наслідки

Метою є розробка концептуальних основ стратегії використання максимальних переваг від членства в СОТ, покращення інституційного ефекту та розвитку подальших відносин.

Об'єкт дослідження – процеси приєднання та прояву співпраці України зі Світовою Організацією Торгівлі. *Предмет дослідження* – умови приєднання України до СОТ, існуючий рівень партнерства, наслідки та перспективи членства у СОТ.

Випускна кваліфікаційна робота структурно складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел.

У вступі позначені актуальність теми дослідження, мета і завдання дипломної роботи, положення, що виносяться на захист.

У першому розділі розібрані основні теоретичні й науково-методичні підходи до визначення поняття стратегічне партнерство, розглянуто історію створення та існування СОТ, визначено місце цієї організації у системі міжнародних відносин. Також вивчено історичні аспекти вступу України до СОТ та визначено існуючий стан партнерства між Україною та СОТ

У другому розділі проведено визначення та аналіз впливу факторів зовнішнього середовища на середовища на розвиток стратегічного партнерства у торговельно-економічній сфері між Україною та СОТ, а також визначення та оцінка наслідків членства України у СОТ.

У результаті проведення PEST-аналізу, основними факторами впливу на розвиток стратегічного співробітництва між Україною та СОТ можна вважати групу економічних та політичних чинників. А саме: світову кризу спричинену пандемією COVID-19, фактор посилення сучасних політико-економічних інтеграційних процесів, сучасні глобалізаційні процеси у світі та поглиблення міжнародного поділу праці, а також загострення безпекової ситуації у світі.

Усі ці фактори впливають на різні аспекти поточної стратегії. Визначення факторів, які являються загрозою для поточних стратегій суб'єктів. Визначення факторів, що надають більше можливостей для досягнення загальних для суб'єктів цілей шляхом коректування плану. Аналіз факторів впливу зовнішнього середовища на суб'єкти дає їм час для прогнозування можливостей, час для розробки плану дій на випадок непередбачених обставин, час для розробки таких стратегій, які дозволять перетворити загрози в будь-які вигідні можливості.

Результати впливу саме діяльності СОТ на економіку України оцінити досить важко, через те що вони губляться серед великого вплив світової кризи, військової агресії та інших негативних факторів на економіку України. Тому, значною мірою оцінки того, який вплив мали перші роки перебування України в СОТ, можна зробити на основі порівняння очікувань, що передували вступу, та реальних досягнень зовнішньоторговельної діяльності в період членства.

Виходячи з аналізу, за роки членства у СОТ Україна змогла реалізувати очікування здебільшого в інституційній сфері, проте як суттєвих економічних зрушень не відбулось. Це пов'язано із значною кількістю негативних факторів впливу на економіку країни та недостатнім використанням інструментів СОТ для розкриття торговельно-економічного потенціалу.

Водночас, у довгостроковій перспективі, результат членства України у СОТ можна вважати як в цілому позитивний.

У третьому розділі було визначено, що для ефективного використання досягнутих результатів членства, збереження сталого розвитку та в решті-решт досягнення мети треба визначити план подальших дій у напрямку розвитку. Тому, була відзначена необхідність розробки та реалізації стратегії розвитку партнерства України у торговельно-економічній сфері із СОТ.

Метою Стратегії розвитку партнерства України у торговельно-економічній сфері із СОТ було визначено забезпечення сталого розвитку зовнішньої торгівлі України, подальший розвиток лібералізації торгівлі, забезпечення економічної безпеки національних виробників, забезпечення високого рівня якості життя населення України.

Цілями стратегії було визначено наступні:

- 6) Подолання наслідків світової економічної кризи, спричиненої епідемією COVID-19.
- 7) Захист національних економічних інтересів від агресії з боку Російської Федерації
- 8) Пошук та встановлення партнерських відносин з пріоритетними країнами, митними союзами та інтеграційними об'єднаннями
- 9) Підтримка розвитку експорту пріоритетних галузей, таких як виробництво високотехнологічної продукції та екологічне виробництво та поступовий відхід від експорту продукції з низькою доданою вартістю, такої як сільськогосподарська продукція та металургія.
- 10) Сприяння розвитку вільної торгівлі та зменшення торговельних перешкод.

Визначено, що активна участь у заходах спрямованих на подолання наслідків світової кризи спричиненої пандемією COVID-19, посилення тиску на Російську Федерацію у рамках СОТ, пошук нових торговельних партнерів, підтримка та забезпечення виробництва та експорту товарів з доданою вартістю,

замість сировини, покращення рівня існуючого співробітництва України із СОТ, шляхом створення постійного представництва України при Секретаріаті СОТ в Женеві – усе це має стати пріоритетними заходами для виконання відповідних їм цілей, що поставлені у Стратегії.

Реалізація цих заходів дасть змогу зберегти існуючий рівень зовнішньої торгівлі товарами та послугами, та забезпечити його швидке відновлення після виходу з світової економічної кризи спричиненої пандемією COVID-19. Також результатом може бути перемога над Росією у торгівельній війні то забезпечення довгострокової безпеки вітчизняних товаровиробників. Набуття нових торгівельних партнерів допоможе покращити становище України на міжнародній економічній арені, відкрити нові ринки та залучити інвестиції. Разом з тим, це може призвести до розвитку виробництва продукції з доданою вартістю та покращити товарну структуру експорту України. Також створення постійного представництва України при Секретаріаті СОТ в Женеві забезпечить більш активну та оперативну участь країни в роботі організаційних структур СОТ. Крім того, наявність такого представництва у СОТ сприятиме подальшому залученню України до трансформаційних процесів цієї організації.

Отже, для України важливу роль відіграють різні аспекти діяльності цієї організації, визначення позитивних та негативних наслідків від членства у СОТ, бачення подальших перспектив розвитку та розробка плану подальшого співробітництва. Таким чином дослідження існуючого рівня партнерства між Україною та СОТ, визначення факторів впливу та розроблені рекомендації щодо подальшого розвитку партнерства є вкрай важливими для України.

Результати дослідження в даній роботі показують, яким чином можна використати запропоновані механізми для підвищення рівня стратегічного партнерства не лише між Україною та СОТ, а і між іншими міжнародними організаціями та окремими країнами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про ратифікацію Протоколу про внесення змін до Марракеської угоди про заснування Світової організації торгівлі: Закон України від 4 листопада 2015 р. № 745-VIII. // Відомості Верховної Ради України. – 2015. – №49. – С. 2461.
2. Про ратифікацію Протоколу про вступ України до Світової організації торгівлі: закон України. // Відомості Верховної Ради України. – 2008. – №23. – С. 213.
3. Про схвалення Експортної стратегії України (“дорожньої карти” стратегічного розвитку торгівлі) на 2017-2021 роки: розпорядження Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2017 р. № 1017-р. // Офіційний вісник України. – 2018. – №11. – С. 15.
4. Балійські домовленості [Електронний ресурс] // Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України – Режим доступу: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=fe8117b9-9d89-42a9-88cd-d155e6cc3cf7&title=BaliiskiDomovlenosti>.
5. Білоган А. Україна і СОТ [Електронний ресурс] / А. Білоган // Молодіжний Націоналістичний Конгрес. – 2020. – Режим доступу: <http://mnk.org.ua/novini/ukrayina-i-sot/>.
6. Бутко Б. О. Етапи вступу України до Світової організації торгівлі / Б. О. Бутко. // Вісник ЖДТУ. – 2012. – №3. – С. 212–214.
7. Глобальна торгова система: розвиток інститутів, правил, інструментів СОТ: Монографія / Кер. Авт. Кол. І наук. Ред. Т.М. Циганкова. – Вид. 2-ге, без змін. К.: КНЕУ, 2006. – 660 с.
8. Гужава І. Подолати трикратну діру в торговельному балансі. Місія можлива? [Електронний ресурс] / Ігор Гужава // ZN.UA. – 2018. – Режим доступу: https://zn.ua/ukr/macrolevel/podolati-trikratnu-diru-v-torgovelnomu-balansi-misiya-mozhliva-279526_.html.
9. Діденко С. Що підтримає українських експортерів: нові торговельні партнери та структурні фактори [Електронний ресурс] / С. Діденко // UA.NEWS.

– 2020. – Режим доступу: <https://ua.news/ua/chto-podderzhyt-ukraynskyh-eksporterov-novye-torgovye-partnery-y-strukturnye-factory/>.

10. Домовленості в Буенос-Айресі [Електронний ресурс] // Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України – Режим доступу: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=118a833c-215b-4c0a-ba17-5ae2b0ec3d95&title=DomovlenostiVBuenosairesi&isSpecial=true>.

11. Домовленості в Найробі [Електронний ресурс] // Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України – Режим доступу: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=d410afff-094c-4cc2-9ad1-cab66e5b5021&title=DomovlenostiVNairobi&isSpecial=true>.

12. Економічні проблеми членства України в СОТ : монографія / [В.І. Троненко та ін.]; за ред. канд. екон. наук, проф. В.І. Троненка. – К. : КиМУ, 2010. – 218 с.

13. Жовква І. І. Інструмент стратегічного партнерства в зовнішній політиці України / І. І. Жовква. // Науковий вісник Дипломатичної академії України. – 2007. – №13. – С. 79–89.

14. Зовнішньоторговельні аспекти конкурентної політики України в умовах СОТ: монографія / А.А. Мазаракі, В.В. Юхименко, О.П. Гребельник, Т.М. Мельник [та ін.]; за заг. ред. А.А. Мазаракі. К.: Київ. Нац. торг.-екон. ун-т, 2008. 309 с.

15. Інфографіка щодо загальних підсумків експорту товарів і послуг України у 2019 році [Електронний ресурс] // Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України. – 2020. – Режим доступу: <https://www.me.gov.ua/Documents/Download?id=8cf91e5d-8df4-4c84-93b3-350c25197e10>.

16. Інформація щодо співробітництва України з Світовою організацією торгівлі [Електронний ресурс] // Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України. – 2018. – Режим доступу: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=306813d2-01e0-433e-aceb-0df8c6006032&title=sot>.

17. Інформація щодо стану приведення законодавства України у відповідність із зобов'язаннями, узятими при вступі до СОТ [Електронний ресурс] // Департамент торговельних переговорів та співробітництва з СОТ Міністерства економіки України – Режим доступу: <http://www.me.gov.ua>.

18. Козак Ю. Г. Міжнародна економіка: Навч. посібник. Видання 2-ге персроб. та доп. / Ю. Г. Козак. – Київ: Центр учбової літератури, 2008. – 1998 с.

19. Ляпіна К.М. Стан виконання окремих зобов'язань України перед СОТ: 2009 : за матеріалами круглого столу “Стан виконання зобов'язань України перед СОТ: Рік після приєднання”, Верховна Рада України, 01 лип. 2009 р. / К.М. Ляпіна, Д.В. Ляпін; Ін-т власності і свободи. – К. : LAT&K, 2009. – 218 с. 1

20. Махінова А. Усі шанси на реванш: чим завершилася "аміачна" суперечка України та РФ. Європейська правда. – 2020. – Режим доступу: <https://www.eurointegration.com.ua/experts/2020/04/22/7109015/>.

21. Мінекономіки нагадує про можливість використання процедури оглядів торговельної політики, що проводяться в рамках СОТ [Електронний ресурс] // Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України. – 2020. – Режим доступу: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=3a5be3e5-ccff-46f3-85a3-bff3b4468f3a&title=MinekonomikiNagaduProMozhlivistVikoristanniaProtseduriOgliaDivTorgovelnoiPolitiki-SchoProvodiatsiaVRamkakhSot>.

22. Мочерний С. В. Політична економія. Навчальний посібник / С. В. Мочерний. – Київ, 2002. – 687 с.

23. Парахонський Б. "Стратегічне партнерство України". Аналітична записка [Електронний ресурс] / Б. Парахонський, Г. Яворська // Національний інститут стратегічних досліджень – Режим доступу: <http://old2.niss.gov.ua/articles/600/>.

24. Постійні місії та делегації в Женеві. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.geneve-int.ch/whoswho>

25. Світова організація торгівлі (СОТ) [Електронний ресурс] // Міністерство закордонних справ України. – 2019. – Режим доступу: <https://mfa.gov.ua/mizhnarodni-vidnosini/svitova-organizaciya-torgivli-sot>.
26. Сухоруков А. Забезпечення економічної безпеки України в процесі приєднання до СОТ // Перспективи та проблеми участі України в Світовій організації торгівлі у контексті економічної безпеки: Матеріали наук.-практ. конференції (Київ, 15.02.2002 р.). К.: РНБО, 2002. 208 с.
27. Транзитні можливості України [Електронний ресурс] // Міністерство інфраструктури України – Режим доступу: <https://mtu.gov.ua/content/tmu.html>.
28. Три роки членства у СОТ: тенденції зовнішньоекономічної торгівлі України у посткризовий період: аналіт. доп. / І.В. Клименко, О.А. Федірко, І.В. Ус. К. : НІСД, 2011. 120 с.
29. Узагальнені інформаційно-аналітичні матеріали щодо наслідків вступу України до СОТ для вітчизняної економіки [Електронний ресурс] // Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України – Режим доступу: <https://me.gov.ua/Files/GetFile?lang=uk-UA&fileId=350154c1-aca7-42b4-bb03-4c4bbad2206e>.
30. Україна в СОТ 10 років [Електронний ресурс] // Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України. – 2018. – Режим доступу: <https://me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=00055263-dcbf-405e-8d71-c7da7abaa3c9&title=UkrainaVSot10-Rokiv>.
31. Україна і Світова організація торгівлі. Аналітична доповідь Центру Разумкова. // Національна безпека і оборона. – 2002. – №6. – С. 47.
32. Україна офіційно приєдналася до Угоди СОТ про державні закупівлі (GPA) [Електронний ресурс] // Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України. – 2016. – Режим доступу: <https://me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=5ce283a6-3c61-4fa6-9aed-17d65194daad&title=UkrainaOfitsiinoPridnalasiaDoUgodiSotProDerzhavniZakupivli-gpa->

33. Україна разом із членами СОТ привернула увагу до важливості підтримки мікро-, малих та середніх підприємств під час пандемії COVID-19 [Електронний ресурс] // Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України – Режим доступу: <https://www.me.gov.ua/>.

34. Україна стала співавтором заяви міністрів членів СОТ щодо COVID-19 та багатосторонньої торговельної системи [Електронний ресурс] // Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України. – 2020. – Режим доступу: <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=9a6a4cb9-5beb-4065-9e3a-cb107c16fa48&title=UkrainaStalaSpivavtoromZaiaviMinistrivChlenivSotSchodoCovid19-TaBagatostoronnoiTorgovelniSistemi>.

35. Ус І. В. Стратегія забезпечення економічних інтересів України в умовах трансформації СОТ : дис. канд. ек. наук : 21.04.01 / Ус І. В. – Київ, 2019. – 184 с.

36. Філософський словник / За ред. член.-кор. АН УРСР В.І. Шинкарука. – К.: Головна редакція УРЕ, 1973. 600 с

37. Членство України в СОТ. Інституційні та економічні наслідки. Бураковський І., Мовчан В., Кравчук К., та ін. Звіт підготовлений в рамках проекту «Торговельна політики і практика України», Інститут економічних досліджень та політичних консультацій, Київ, 2014. 87 с.

38. Шамраєва В. М. Стратегічне партнерство як інструмент зовнішньої політики держави (історіографія проблеми) / В. М. Шамраєва. // Державне будівництво. - 2012. - № 1. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeBu_2012_1_31.

39. Agah Y. DDG Agah: Trading system has proven resilient during COVID-19 pandemic [Електронний ресурс] / Agah // World Trade Organization – Режим доступу: https://www.wto.org/english/news_e/news20_e/ddgya_18nov20_e.htm.

40. Members and Observers [Електронний ресурс] // World Trade Organization – Режим доступу: https://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/tif_e/org6_e.htm#observer.

41. Regional Trade Agreements Database [Электронный ресурс] – Режим доступа: <https://rtais.wto.org/UI/PublicMaintainRTAHome.aspx>.
42. UNCTAD Stat [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://unctadstat.unctad.org/wds/TableViewer/tableView.aspx?ReportId=120>.
43. What is the WTO? [Электронный ресурс] // World Trade Organization – Режим доступа: https://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/whatis_e.htm.
44. World Bank Open Data [Электронный ресурс] // The World Bank – Режим доступа: <https://data.worldbank.org/>.
45. World Trade Report 2019 Factors shaping the future of world trade [Электронный ресурс] // World Trade Organization – Режим доступа: https://www.wto.org/english/res_e/publications_e/wtr13_e.htm.
46. WTO Director-General [Электронный ресурс] // World Trade Organization – Режим доступа: https://www.wto.org/english/thewto_e/dg_e/dg_e.htm.

ДОДАТКИ

Додаток А

Хронологія раундів ГАТТ

Рік проведення	Назва раунду	Кількість учасників	Головні питання порядку денного	Основні досягнення
1947	Гаванський раунд	23	Зниження тарифів	Створення ГАТТ - 1947; зроблено 45000 тарифних поступок які в адвалерному еквіваленті становили більше ніж 10млрд дол. США, що на той час складало 20% від загального обсягу світового ринку
1949	Ансі-раунд	13	Зниження тарифів	Зроблено біля 5000 тарифних поступок.
1951	Торкі-раунд	38	Зниження тарифів	Зроблено приблизно 8700 тарифних поступок, що допомогло скоротити існуючий в 1948 році рівень тарифів на 25%.
1956	Женевський раунд	26	Зниження тарифів, приєднання Японії	Досягнуто домовленість про зниження тарифів на 2,5 млрд дол. США
1960-1961	Діллон-раунд	26	Зниження тарифів	Досягнуто домовленість про тарифні поступки в розмірі 4,9млрд. дол. США від обсягу світової торгівлі
1964-1967	Кеннеді-раунд	62	Зниження тарифів, анти-демпінг	Значне скорочення тарифів, ухвалення Антидемпінгового кодексу
1973-1979	Токійський раунд	102	Зниження тарифів, нетарифні заходи, рамочні угоди	Зниження в середньому на одну третину митних зборів на дев'ятох найбільших світових ринках, в результаті чого середня величина тарифів на промислові предмети торгівлі знизилася до 4,7% в порівнянні з приблизно 40% на момент створення ГАТТ.
1986-1994	Уругвайський раунд	123	Зниження тарифів, нетарифні заходи, правила, послуги інтелектуальна власність, вирішення суперечок, текстиль, сільське господарство, створення СОТ та інше.	Між країнами-учасницями ГАТТ була досягнута домовленість про зниження імпорتنих митних податків в середньому на 36%., створено СОТ

Джерело: складено автором на основі [35]

Основні макроекономічні показники у 2008 – 2018 роках
у % до попереднього року

Показник	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	січ.- лют. 2018
ВВП	2,3	-14,8	4,1	5,5	0,2	0,0	-6,6	-9,8	2,4	2,5	-
Індекс промислової продукції	-5,0	-20,6	12,2	8,0	-0,7	-4,3	-10,1	-13,0	2,8	0,4	2,8
Індекс сільськогосподарської продукції	17,1	-1,8	-1,4	20,2	-3,9	13,6	2,2	-4,8	6,3	-2,7	-0,3
Індекс будівельної продукції	-15,8	-48,2	-5,4	20,0	-7,3	-11,0	-20,4	-12,3	17,4	26,3	0,7
Оптова та роздрібна торгівля, ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів (випуск)	0,4	-18,7	4,9	4,9	3,7	1,9	-12,5	-13,1	4,6	4,6	9,8
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність (випуск)	8,1	-12,9	1,9	13,9	-0,9	2,1	-9,0	-2,9	3,5	3,6	-0,9
Індекс споживчих цін	25,2	15,9	9,4	8,0	0,6	-0,3	12,1	48,7	13,9	14,4	14,1
Офіційний курс гривні до дол. США, на кінець періоду	7,700	7,985	7,962	7,990	7,993	7,993	15,769	24,00	27,2	28,1	26,9
Експорт товарів та послуг	34,3	-36,9	26,0	27,5	3,4	-5,5	-19,9	-26,9	-3,9	17,3	-
Імпорт товарів та послуг	39,3	-44,2	28,8	34,8	7,5	-3,5	-28,1	-29,2	3,9	18,1	-
Капітальні інвестиції											
<i>млрд. грн.</i>	233,1	151,8	150,7	241,3	273,3	249,9	219,4	273,1	359,2	412,8	-
<i>у відсотках</i>	-2,6	-41,5	-0,6	14,2	8,3	-7,9	-24,1	-1,7	18,0	22,1	-
Індекс реальної заробітної плати	6,3	-9,2	10,2	8,7	14,4	8,2	-6,5	-20,2	9,0	19,1	10,5
Рівень безробіття (за методологією МОП), у % до економічно активного населення у віці 15-70 років	6,4	8,8	8,2	8,0	7,6	7,3	9,3	9,1	9,3	9,5	-

Джерело: [29]

Продовження додатку В

Таблиця 2

Структура використання по економіці в цілому, %

Показники	Роки								
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Проміжне споживання	61,4	60,9	61,9	62,6	61,7	60,4	60,7	60,1	60,3
Витрати на кінцеве споживання	30,9	33,1	32,2	31,9	33,3	35,9	35,4	34,3	33,4
<i>домашніх господарств</i>	23,7	24,9	24,1	24,8	25,9	28,3	27,8	26,4	25,7
<i>некомерційних організацій, які обслуговують домашні господарства</i>	0,3	0,3	0,3	0,3	0,2	0,3	0,3	0,3	0,3
<i>загального державного управління</i>	6,9	7,9	7,7	6,8	7,1	7,4	7,3	7,6	7,4
Валове нагромадження капіталу	10,8	6,7	7	7,7	8,3	7,3	5,3	6,4	8,6
ВНОК	10,2	7,2	6,9	6,9	7,3	6,7	5,6	5,4	6,1
зміна запасів матеріальних оборотних коштів	0,6	-0,5	0,1	0,8	1,0	0,6	-0,3	0,9	2,5
чисте придбання цінностей	0,01	0,02	0,01	0,01	0,02	0,01	0,01	0,01	0,02
Експорт товарів та послуг	18,1	18,1	19,3	20,3	18,3	17,0	19,1	21,0	19,6
Імпорт товарів та послуг	-21,2	-18,8	-20,4	-22,6	-21,6	-20,6	-20,5	-21,8	-21,9
Всього використання товарів та послуг	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Джерело: [29]

Таблиця 3

Структура випуску по економіці, %

ВЕД	Випуск, %									СС-27 2011
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	
Сільське, лісове та рибне господарство	7,5	8,1	8,1	8,8	8,5	9,8	11,3	12,9	12,4	1,7
Добувна промисловість	4,6	4,2	5,0	5,4	5,1	5	4,8	4,7	5	0,6
Переробна промисловість	42,9	39,8	41,3	41,6	39,5	36,9	36,9	36	36,4	25,3
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	3,4	4,0	3,9	4,1	4,6	4,5	4,5	4,3	4,7	3,9
Будівництво	5,1	3,5	3,6	3,7	5,0	4,7	4,2	4	4,2	7,2
Торгівля	9,8	10,3	10,4	10,4	10,5	10,6	11,1	11,1	10,8	9,6
Транспорт, складське господарство	7,4	8,2	7,6	7,7	5,9	6,1	5,5	6,2	5,8	5,6
Інші ВЕД	19,2	22,0	20,0	18,2	20,8	22,4	21,7	20,8	20,7	46,1
Всього	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Джерело: [29]

Продовження додатку В

Таблиця 4

Частка у структурі експорту товарів та послуг і частка експорту у структурі використання продукції, у %

	Частка ВЕД у структурі експорту, %				Частка експорту у структурі використання продукції, %			
	2013	2014	2015	2016	2013	2014	2015	2016
Сільське, лісове та рибне господарство	12,0	14,4	17,8	18,4	20,8	24,3	29,0	29,1
Добування кам'яного та бурого вугілля	1,0	0,8	0,1	0,1	10,0	14,3	2,7	1,9
Добування сирової нафти та природного газу	0,3	0,3	0,3	0,3	5,1	4,5	3,2	2,7
Добування металевих руд, інших корисних копалин та розроблення кар'єрів; надання допоміжних послуг у сфері добувної промисловості та розроблення кар'єрів	5,8	6,3	5,5	5,0	41,3	48,1	53,5	45,6
Виробництво харчових продуктів; напоїв та тютюнових виробів	10,9	12,5	14,2	16,3	15,1	18,7	23,0	24,5
Текстильне виробництво, виробництво одягу, шкіри та інших матеріалів	1,2	1,0	1,0	1,1	16,3	17,1	19,1	18,8
Виробництво деревини, паперу; поліграфічна діяльність та тиражування	2,3	2,5	2,8	3,0	26,2	28,5	33,5	32,2
Виробництво коксу та коксопродуктів	0,7	0,4	0,2	0,2	11,0	9,3	5,9	4,5
Виробництво продуктів нафтоперероблення	1,1	0,9	0,6	0,6	8,9	8,5	7,0	6,2
Виробництво хімічних речовин і хімічної продукції	4,8	4,3	3,8	2,8	38,8	39,0	33,8	26,8
Виробництво основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів	0,4	0,5	0,4	0,5	7,6	8,5	7,6	7,5
Виробництво гумових і пластмасових виробів	0,8	0,7	0,7	0,7	14,8	16,1	14,3	13,2
Виробництво іншої неметалевої мінеральної продукції	0,8	0,8	0,8	0,7	9,9	11,2	11,7	9,2
Металургійне виробництво	20,9	22,5	18,9	17,3	61,0	66,7	69,8	60,4
Виробництво готових металевих виробів, крім машин і устаткування	1,3	1,2	1,1	0,9	20,9	26,2	24,3	18,9
Виробництво комп'ютерів, електронної та оптичної продукції	0,9	0,7	0,7	0,8	25,9	22,7	25,6	21,1
Виробництво електричного устаткування	2,4	1,9	1,7	1,6	43,7	37,6	42,7	38,0
Виробництво машин і устаткування, не віднесених до інших угруповань	4,6	4,4	4,0	3,6	53,9	69,4	70,8	54,0
Виробництво автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів	1,2	0,9	0,8	0,9	23,6	19,2	18,8	17,6
Виробництво інших транспортних засобів	3,2	1,7	1,0	0,9	40,1	41,2	35,6	31,4
Виробництво меблів; іншої продукції; ремонт і монтаж машин і устаткування	1,6	1,6	1,5	1,6	22,8	26,0	28,8	26,4

Джерело: [29]

Постійні місії при Світовій організації торгівлі країн, об'єднань країн та територій

Австралія;
Федеративна Республіка Бразилія;
Канада;
Республіка Чилі;
Китайська Народна Республіка;
Республіка Колумбія;
Республіка Коста-Ріка;
Республіка Еквадор;
Європейський Союз;
Республіка Гватемала;
Республіка Гондурас;
Особливий адміністративний район Гонконг Китайської Народної Республіки;
Угорщина;
Республіка Індія;
Особливий адміністративний район Аоминь (Макао) Китайської Народної Республіки;
Мексиканські Сполучені Штати;
Федеративна Республіка Нігерія;
Королівство Норвегія;
Ісламська Республіка Пакистан;
Республіка Панама;
Республіка Філіппіни;
Російська Федерація;
Королівство Саудівська Аравія;
Республіка Сінгапур;
Швейцарська Конфедерація;
Тайвань, Китайська Народна Республіка;
Королівство Таїланд;
Турецька Республіка;
Сполучені Штати Америки.
Джерело: [24]